

Tasavvur: (suret ten geliyor)Zihinde şekillendirme ,kurma, göz önüne getirme.

İşte aynı bu misal gibi: Sultan-ı Ezel ve Ebed'in hadsiz cünudunun muhteşem bir kışlası olan şu âleme ve o Mabud-u Ezelî'nin muntazam bir mescidi olan şu kâinata; mahz-ı vahşet olan inkârlı fikr-i tabiatı taşıyan bir münkir giriyor. O Sultan-ı Ezelî'nin hikmetinden gelen nizam-ı kâinatın manevî kanunlarını, birer maddî madde **tasavvur** ederek ve saltanat-ı rububiyetin kavanin-i itibariyesi ve o Mabud-u Ezelî'nin şariat-ı fitriye-i kübrasının, manevî ve yalnız vücud-u ilmîsi bulunan ahkâm-ı ve düsturlarını birer mevcud-u haricî ve maddî birer madde tahayyül ederek, kudret-i İlahiyenin yerine, o ilim ve kelâmdan gelen ve yalnız vücud-u ilmîsi bulunan o kanunları ikame etmek ve ellerine icad vermek, sonra da onlara "tabiat" namını takmak ve yalnız bir cilve-i kudret-i Rabbaniye olan kuvveti, kudret ve müstakil bir kadîr telakki etmek; misaldeki vahşiden bin defa aşağı bir vahşettir!.. Asa-yı Musa (167)

"Benim çok kusurlu şahsıma hüsn-ü zan ile verdiğiniz makamlar cihetinde değil; belki vazifeye, hizmete bakıp o noktada bakmalısınız. Perde açılrsa, benim baştan aşağıya kadar kusurat ile âlûde mahiyetim, benden kaçmağa bir vesile olur. Sizi kardeşliğimden kaçırmamak, pişman etmemek için, şahsiyetime karşı haddimin pek fevkinde **tasavvur** ettiğiniz makamlara irtibatınızı bağlamayınız. Ben size nisbeten kardeşim, mürşidlik haddim değil. Üstad da değilim, belki ders arkadaşım. Ben sizin, kusuratıma karşı şefkatkârane dua ve himmetinize muhtacım. Benden himmet beklemeniz değil, bana himmet etmenize istihkakım var. Cenab-ı Hakk'ın ihsan ve keremiyle sizlerle gayet kudsî ve gayet ehemmiyetli ve gayet kıymetdar ve her ehl-i imana menfaatli bir hizmette, taksim-i mesaîf

kaidesiyle iştirak etmişiz. Tesanüdümüzden hasıl olan bir şahs-ı manevînin fevkalâde ehemmiyet ve kıymeti ve üstadlığı ve irşadı bize kâfidir.

Emirdağ Lahikası-1 (73)

Evet nasılki ehl-i tarîkat, seyr-i enfüsî ve âfâkî ile marifet-i İlahiyede iki yol ile gitmişler ve en kısa ve kolayı ve kuvvetli ve itminanlı yolunu enfüsîde, yani kalbinde zikr-i hafiyî-kalble bulmuşlar. Aynen öyle de: Yüksek ehl-i hakikat dahi, marifet ve **tasavvur** değil, belki ondan çok âlî ve kıymetli olan iman ve tasdikte, iki cadde ile hareket etmişler:

Emirdağ Lahikası-1 (146)

İşte bu iki fikirle, dehşetli ifsad komitesi bu bîçare, fedakâr, masum, hamiyetkâr millete zarar vermeye çalışmışlar. Ben de altmışbeş sene evvel bu cereyana karşı, Kur'an-ı Hakîm'den istimdad eyledim. Hakikate karşı kısa bir yol ve bir de pek büyük bir Dâr-ül Fünun-u İslâmiye **tasavvuru** ile, altmışbeş senedir, âhiretimizi kurtarmak ve onun

Konferans (163)

İKİNCİ SIR: Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan, hadsiz kesret-i mahlukatta tezahür eden vâhidîyet içinde ukûlü boğmamak için, daima o vâhidîyet içinde ehadiyet cilvesini gösteriyor. Yani, meselâ: Nasılki Güneş, ziyasıyla hadsiz eşyayı ihata ediyor. Mecmu-i ziyasındaki Güneşin zâtını mülâhaza etmek için gayet geniş bir **tasavvur** ve ihatalı bir nazar lâzım olduğundan; Güneşin zâtını unutturmamak için, herbir parlak şeyde Güneşin zâtını aksi vasıtasıyla gösteriyor ve her parlak şey, kendi kabiliyetince Güneşin cilve-i zâtîsiyle beraber ziyası, harareti gibi hâssalarını gösteriyor ve her parlak şey Güneşi bütün sıfâtıyla kabiliyetine göre gösterdiği gibi; Güneşin ziya ve hararet ve ziyadaki elvan-ı seb'a gibi keyfiyatlarının her birisi dahi, umum mukabilindeki şeyleri ihata ediyor.

Sözler (9)

Çünkü zeval-i elem, lezzet olduğu gibi, zeval-i lezzet dahi elemdir. Bu sergilere bak! Ve şu ilânlara dikkat et! Ve bu dellâllara kulak ver ki, mu'ciznüma bir padişahın antika san'atlarını teşkil ve teşhir ediyorlar. Kemalâtını gösteriyorlar. Misilsiz cemal-i manevîsini beyan ediyorlar. Hüsn-ü mahfîsinin letaifinden bahsediyorlar. Demek onun pek mühim, hayret verici kemalât ve cemal-i manevîsi vardır. Gizli, kusursuz kemal ise; takdir edici, istihsan edici, mâşâallah deyip müşahede edicilerin başlarında teşhir ister. Mahfî, nazirsiz cemal ise; görünmek ve görmek ister. Yani, kendi cemalini iki vecihle görmek: Biri, muhtelif âyinelerde bizzât müşahede etmek. Diğeri, müştak seyirci ve mütehayyir istihsan edicilerin müşahedesi ile müşahede etmek ister. Hem görmek, hem görünmek, hem daimî müşahede, hem ebedî işhad ister. Hem o daimî cemal, müştak seyirci ve istihsan edicilerin devam-ı vücudlarını ister. Çünkü daimî bir cemal, zâil müştaka razı olamaz. Zira dönmek üzere zevale mahkûm olan bir seyirci, zevalin **tasavvur**uyla muhabbeti adavete döner, hayret ve hürmeti tahkire meyleder. Çünkü insan, bilmediği ve yetişmediği şeye düşmandır. Halbuki şu misafirhanelerden herkes çabuk gidip, kayboluyor. O kemal ve o cemalin bir ışığını belki zayıf bir gölgesini, bir anda bakıp doymadan gidiyor.

Sözler (51)

Onbirinci Suret: Gel, ey muannid arkadaş! Bir tayyareye, ya şarka veya garba yani mazi ve müstakbele giden bir şimendifere binelim. Şu mu'cizekâr zâtın, sair yerlerde ne çeşit mu'cizeler gösterdiğini görelim. İşte bak, gördüğümüz menzil ve meydan ve meşher gibi acaibler, her tarafta bulunuyor. Lâkin san'atça, suretçe birbirinden ayırıyorlar. Fakat buna iyi dikkat et ki: O sebatsız menzillerde, o devamsız meydanlarda, o bekasız meşherlerde; ne kadar bahir bir hikmetin

intizamatı, ne derece zahir bir inayetin işarati, ne mertebe âlî bir adaletin emarati, ne derece vâsi' bir merhametin semerati görünüyor. Basiretsiz olmayan herkes yakînen anlar ki: Onun hikmetinden daha ekmel bir hikmet ve inayetinden daha ecmel bir inayet ve merhametinden daha eşmel bir merhamet ve adaletinden daha ecell bir adalet olamaz ve **tasavvur** edilemez.

Sözler (56)

Zira dönmek üzere zevale mahkûm olan bir seyirci, zevalin **tasavvur**uyla muhabbeti adavete döner, hayreti istihfafa, hürmeti tahkire meyleder. Çünkü hodgâm insan bilmediği şeye düşman olduğu gibi, yetişmediği şeye de zıddır. Halbuki nihayetsiz bir muhabbet, hadsiz bir şevk ve istihsan ile mukabeleye lââyık olan bir cemale karşı zımmen bir adavet ve kin ve inkâr ile mukabele eder. İşte kâfir, Allah'ın düşmanı olduğunun sırrı bundan anlaşılıyor.

Sözler (69)

ve şu her yerde gördüğümüz merhameti inkâr etmek lâzımgeldiği gibi; şu kâinatta gördüğümüz icraat-ı hakîmane ve ef'al-i kerimane ve ihsanat-ı rahîmanenin sahibini -hâşâ sümme hâşâ- sefih bir oyuncu, gaddar bir zalim olduğunu kabul etmek lâzımgelir ki, nihayetsiz muhal bir inkılab-ı hakaiktir. Hattâ herşeyin vücudunu ve kendi nefsinin vücudunu inkâr eden ahmak Sofestaîler dahi bunun **tasavvur**una kolay kolay yanaşamazlar.

Sözler (85)

. Âdeta, harekât-ı salâtiyede tekrarla "Allahü Ekber" "Allahü Ekber" demekle kat'-ı meratibe ve terakkiyat-ı maneviyeye ve cüz'iyattan devair-i külliyyeye çıkmasına bir işarettir ve marifetimiz haricindeki kemalât-ı kibriyasının mücmel bir ünvanıdır. Güya herbir "Allahü Ekber" bir basamak-ı mi'raciye kat'ına işarettir. İşte şu hakikat-ı salâtan manen veya niyeten veya **tasavvuren** veya hayalen bir gölgesine, bir şuâna mazhariyet dahi, büyük bir saadettir.

Der-akab zeval ile acılanan mülâkatlar, keder ve meraka değmez. İştüyaka hiç lâıık değildir. Çünkü zeval-i lezzet, elem olduğu gibi; zeval-i lezzetin **tasavvuru** dahi bir elemdir. Bütün mecazî âşıkların divanları, yani aşknameleri olan manzum kitablari, Şu **tasavvur**-u zevalden gelen elemden birer feryaddir. Herbirinin, bütün divan-ı eŐ'arının ruhunu eğer sıksan, elemkârane birer feryad damlar.

BEŞİNCİ VECİH: Mesail-i imaniyede Şübhe suretinde gelen vesvesedir. Bıçare vesveseli adam, bazan tahayyülü, taakkul ile iltibas eder. Yani: Hayale gelen bir Őübheyi, akla girmiş bir Şübhe tevehhüm edip, itikadına hanel gelmiş zanneder. Hem bazan tevehhüm ettiği bir Őübheyi, imana zarar veren bir Őek zanneder. Hem bazan **tasavvur** ettiği bir Őübheyi, tasdik-ı aklîye girmiş bir Şübhe zanneder. Hem bazan bir emr-i küfrîde tefekkürü, küfür zanneder. Yani dalaletin esbabını anlamak suretinde kuvve-i müfekkirenin cevelanını ve tedkikatını ve bîtarafane muhakemesini, hilaf-ı iman zanneder. İşte telkinat-ı Şeytaniyenin eseri olan Şu zarlardan ürkerek, "Eyvah! Kalbim bozulmuş, itikadıma hanel gelmiş" der. O haller, galiben ihtiyarsız olduğundan, cüz'-i ihtiyarîsiyle ıslah edemediğinden ye'se düşer. Bu yaranın merhemi Şudur ki:

Tahayyül-ü küfür, küfür olmadığı gibi; tevehhüm-ü küfür dahi, küfür değildir. **Tasavvur**-u dalalet dalalet olmadığı gibi; tefekkür-ü dalalet dahi,

Çünkü hem tahayyül, hem tevehhüm, hem **tasavvur**, hem tefekkür; tasdik-ı aklîden ve iz'an-ı kalbîden ayırdırlar, başkadırlar. Onlar bir derece serbesttirler. Cüz'-i ihtiyariyeyi pek dinlemiyorlar. Teklif-i dinî altına çok giremiyorlar. Tasdik ve iz'an, öyle değiller. Bir mizana tâbi'dirler. Hem tahayyül, tevehhüm, **tasavvur**, tefekkür, nasıki tasdik ve iz'an değiller. Öyle de şübhe ve tereddüd sayılmazlar. Fakat eğer lüzumsuz tekrar ede ede müstakar bir hale gelse, o vakit hakikî bir nevi şübhe, ondan tevellüd edebilir. Hem bîtarafane muhakeme namıyla veya insaf namına deyip, şıkk-ı muhalifi iltizam ede ede, tâ öyle bir hale gelir ki, ihtiyarsız taraf-ı muhalifi iltizam eder. Ona vâcib olan hakkın iltizamı kırılır. O da tehlikeye düşer. Hasmın veya şeytanın bir vekil-i fuzulîsi olacak bir halet, zihninde takarrür eder.

Sözler (278)

Sözler (277 - 278)

O şimendifer ise, zamandır. Herbir yıl bir vagondur. O tünel ise, hayat-ı dünyeviye'dir. O dikenli çiçekler ve meyveler ise, lezaiz-i nâmeşruadır ve lehviyat-ı muharremedir ki; mülâkat esnasında **tasavvur**-u zevaldeki elem, kalbi kanatıyor. Müfarakatında parçalıyor. Cezayı dahi çektiriyor. Şimendifer hademesi demişti: "Beş kuruş ver, onlardan istediğin kadar vereceğim." Onun tabiri şudur ki: İnsanın helâl sa'yiyle meşru dairede gördüğü zevkler, lezzetler, keyfine kâfidir. Harama girmeye ihtiyaç bırakmaz. Sair kısımları sen tabir edebilirsin...

Sözler (327)

Şimdi Mehdi gibi eşhasın hakkındaki rivayatin ihtilafatı ve sırrı şudur ki: Ehadîsi tefsir edenler, metn-i ehadîsi tefsirlerine ve istinbatlarına tatbik etmişler. Meselâ:

Merkez-i saltanat o vakit Şam'da veya Medine'de olduğundan, vukuat-ı Mehdiye veya Süfyaniyeyi merkez-i saltanat civarında olan Basra, Kûfe, Şam gibi yerlerde **tasavvur** ederek öyle tefsir etmişler. Hem de o eşhasın şahs-ı manevîsine veya temsil ettikleri cemaate ait âsâr-ı azîmeyi o eşhasın zâtlarında **tasavvur** ederek öyle tefsir etmişler ki, o eşhas-ı hârika çıktıkları vakit bütün halk onları tanıyacak gibi bir şekil vermişler. Halbuki demiştik: Bu dünya tecrübe meydanıdır. Akla kapı açılır, fakat ihtiyarı elinden alınmaz. Öyle ise o eşhas, hattâ o müdhiş Deccal dahi çıktığı zaman çokları, hattâ kendisi de bidayeten Deccal olduğunu bilmez. Belki nur-u imanın dikkatiyle, o eşhas-ı âhirzaman tanılabilir.

Sözler (344)

Şimdi Kur'an-ı Hakîm'i nuranî, mukaddes bir mezraa-i semaviye **tasavvur** ediyoruz. İşte herbir harfi asıl sevabıyla birer habbe hükmündedir. Onların sünbülleri nazara alınmayacak. Sure-i Yâsin, İhlas, Fatiha, Kul ya eyyühel-kâfirûn, İza zülziletil-ardu gibi sair faziletlerine dair rivayet edilen sure ve âyetlerle müvazene edilebilir. Meselâ: Kur'an-ı Hakîm'in üçyüzbini altıyüzyirmi harfi olduğundan, Sure-i İhlas besmele ile beraber altmış dokuzdur. Üç defa altmışdokuz, ikiyüzyedi harftir. Demek Sure-i İhlas'ın herbir harfinin haseneleri, binbeşyüze yakındır. İşte Sure-i Yâsin'in hurufatı hesap edilse, Kur'an-ı Hakîm'in mecmu-u hurufatına nisbet edilse ve on defa muzaaf olması nazara alınsa şöyle bir netice çıkar ki: Yâsin-i Şerif'in herbir harfi takriben beşyüze yakın sevabı vardır. Yani o kadar hasene sayılabilir. İşte buna kıyasen başkalarını dahi tatbik etsen, ne kadar latif ve güzel ve doğru ve mücazefesiz bir hakikat olduğunu anlarsın.

Sözler (347)

İnsafsız ve dikkatsizlerin en ziyade nazar-ı dikkatini celbeden Şu gibi rivayetlerdir. Hakikatı Şudur ki: Dünyada dar nazarımızla, kısacık fikrimizle Musa ve Harun Aleyhissel mların sevablarını ne derece **tasavvur** ediyoruz, biliyoruz. Âlem-i ebediyette Rahîm-i Mutlak, saadet-i ebed de nihayetsiz ihtiyaç içinde bir abdine birtek virde mukabil vereceği hakikat-ı sevab, o iki zâtın sevablarına -fakat daire-i ilmimize ve tahminimize giren sevablarına- müsavi olabilir. Meselâ: Bedevi, vahşi bir adam hiç padiŐahı görmemiŐ. Saltanat haŐmetini bilmiyor. Bir köyde bir ağayı nasıl **tasavvur** eder, o mahdud fikriyle bir padiŐahı ondan büyükçe bir ağa kadar bilir. Hattâ bizde sade-dil bir taife var ki, eskiden diyorlardı ki: "PadiŐah, kendi ocağı yanında ve tenceresinin başında piŐirdiđi bulgur  orbası yanında ne yapıyor, bizim ağamız onu biliyor." Demek onlar, padiŐahı o kadar dar bir vaziyette ve  di bir surette tahayyül ediyorlar ki, kendi bulgur çorbasını kendi piŐiriyor, âdeta bir yüzbaŐı haŐmetinde farzediyorlar. Şimdi biri o adamlardan birisine dese: "Sen bugün benim için bu işi yapsan, senin bildiğin padiŐah haşmeti kadar sana bir haŐmetlik vereceğim." Yani bir yüzbaŐı kadar bir rütbe

Sözler (348)

  nc  Meyve: Ey nefis! Az bir  m rde hadsiz bir amel-i uhrev  istersen ve herbir dakika-i ömrünü bir ömür kadar faideli görmek istersen ve  detini ibadete ve gaffletini huzura kalbetmeyi seversen, Sünnet-i Seniyeeye ittiba et.  unki bir muamele-i Şer'iyeye tatbik-i amel ettiğin vakit, bir nevi huzur veriyor. Bir nevi ibadet oluyor. Uhrev  çok meyveler veriyor. Meselâ: BirŐeyi satın aldn.  cab ve kabul-i Şer'iyeyi tatbik ettiğin dakikada, o  di alıŐ-veriŐin bir ibadet hükmünü alır. O tahattur-u hükm-  Şer'î bir **tasavvur**-u vahy verir.

Sözler (362)

Hayme-niÇin bir edibin bu kelâmdan nas bi: Zeminin yüzünü bir   l ve sahra; dağların silsilelerini pek kesretle ve çok muhtelif bedevi çadırları gibi, güya tabaka-

i türabiye, yüksek direkler üstünde atılmış, o direklerin sivri başları o perde-i türabiye'yi yukarıya kaldırmış, birbirine bakar pek çok muhtelif mahlukatın meskeni olarak **tasavvur** eder. O büyük azametli mahlukları, böyle yeryüzünde çadırlar misillü kolayca kuran ve koyan Fâtır-ı Zülcelaline karşı secde-i hayret eder.

Sözler (391)

"Lâm"ı, avam o "Lâm"ı "ilâ" manasında görüp fehmeder ki; size nisbeten ışık verici, ısındırıcı müteharrik bir lâmba olan Güneş, elbette bir gün seyri bitecek, mahall-i kararına yetişecek, size faidesi dokunmayacak bir suret alacaktır, anlar. O da, Hâlık-ı Zülcelal'in Güneş'e bağladığı büyük nimetleri düşünerek "Sübhanallah, Elhamdülillah" der. Ve âlime dahi o "Lâm"ı "ilâ" manasında gösterir. Fakat Güneş'i yalnız bir lâmba değil, belki bahar ve yaz tezgâhında dokunan mensucat-ı Rabbaniyenin bir mekiği, gece gündüz sahifelerinde yazılan mektubat-ı Samedaniyenin mürekkebi, nur bir hokkası suretinde **tasavvur** ederek Güneş'in cereyan-ı surîsi alâmet olduğu ve işaret ettiği intizamat-ı âlemi düşündürerek Sâni'-i Hakîm'in san'atına "Mâşâallah" ve hikmetine "Bârekâllah" diyerek secdeye kapanır. Ve

Sözler (393)

Dördüncüsü: Kader, ilim nev'indedir. İlim, malûma tâbidir. Yani nasıl olacak, öyle taalluk ediyor. Yoksa malûm, ilme tâbi değil. Yani ilim desâtiri; malûmu, haricî vücud noktasında idare etmek için esas değil. Çünkü malûmun zâtı ve vücudu haricîsi, iradeye bakar ve kudrete istinad eder. Hem ezel; mazi silsilesinin bir ucu değil ki, eşyanın vücudunda esas tutulup ona göre bir mecburiyet **tasavvur** edilsin. Belki ezel; mazi ve hal ve istikbali birden tutar, yüksekte bakar bir âyine-misaldir. Öyle ise, daire-i mümkinat içinde uzanıp giden zamanın mazi tarafında bir uç tahayyül edip, ona ezel deyip, o ezel ilmüne, eşyanın tertib ile girmesini ve kendisini onun haricinde tevehhüm etmesi, ona göre muhakeme etmek hakikat değildir.

Beşincisi: Kader, sebeble müsebbebe bir taalluku var. Yani, şu müsebbeb, şu sebeble vukua gelecek. Öyle ise denilmesin ki: "Madem filan adamın ölmesi, filan vakitte mukadderdir. Cüz'-i ihtiyarıyla tüfek atan adamın ne kabahati var, atmasaydı yine ölecekti?"

Sual: Niçin denilmesin?

Elcevab: Çünkü kader, onun ölmesini onun tüfeğiyle tayin etmiştir. Eğer onun tüfek atmamasını farzetsen, o vakit kaderin adem-i taallukunu farzediyorsun. O vakit ölmesini ne ile hükmedeceksin? Ya Cebrî gibi sebebe ayrı, müsebbebe ayrı birer kader **tasavvur** etsen veyahut Mu'tezile gibi kaderi inkâr etsen, Ehl-i Sünnet ve Cemaati bırakıp fırka-i dâlleye girersin. Öyle ise, biz ehl-i hak deriz ki: "Tüfek atmasaydı, ölmesi bizce meçhul." Cebrî der: "Atmasaydı yine ölecekti." Mu'tezile der: "Atmasaydı ölmeyecekti."

Halbuki en zaîf olan kavanin-i emriye, sebat ve bekaya mazhardırlar. Çünkü dikkat edilse, maruz-u tegayyür olan bütün nevilerde birer hakikat-ı sabite vardır ki, bütün tegayyürat ve inkılabat ve etvar-ı hayat içinde yuvarlanarak suretler değiştirip, ölmeyerek, yaşayarak bâki kalıyor. İşte herbir şahs-ı insanî, mahiyetinin câmiyetiyle ve küllî şuuruyla ve umumî **tasavvur**atıyla bir şahıs iken, bir nev' hükmüne geçmiştir. Bir nev'e gelen ve cari olan kanun, o şahs-ı insanîde dahi caridir. Madem Fâtır-ı Zülcelal, insanı câmi' bir âyine ve küllî bir ubudiyetle ve ulvî bir mahiyetle yaratmıştır. Her ferddeki hakikat-ı ruhiye, yüzbinler suret değiştirse,

izn-i Rabbanî ile ölmeyecek, yaşayarak geldiği gibi gidecek. Öyle ise o şahs-ı insanînin hakikat-ı zîşuuru ve unsur-u zîhayatı olan ruhu dahi, Allah'ın emriyle, izniyle ve ibkasıyla daima bâkidir.

Sözler (518)

BEŞİNCİ MEDAR: Beşerin cevher-i ruhunda derc edilmiş gayr-ı mahdud istidadat ve o istidadatta mündemiç olan gayr-ı mahsur kabiliyetler ve o kabiliyetlerden neş'et eden hadsiz meyiller ve o hadsiz meyillerden hasıl olan nihayetsiz emeller ve o nihayetsiz emellerden tevellüd eden gayr-ı mütenahî efkâr ve **tasavvurat-ı** insaniye, şu âlem-i şehadetin arkasında bulunan saadet-i ebediyeye elini uzatmış, ona gözünü dikmiş, o tarafa müteveccih olmuş olduğunu ehl-i tahkik görüyor. İşte hiç yalan söylemeyen fitrat ve fitrattaki şu kat'î ve şedid ve sarsılmaz meyl-i saadet-i ebediye, saadet-i ebediyenin tahakkukuna dair vicdana bir hads-i kat'î veriyor. Onuncu Söz'ün Onbirinci Hakikatı, bu hakikatı gündüz gibi gösterdiğinden kısa kesiyoruz.

Sözler (521)

SUAL: Niçin Cenab-ı Hakk'ın sıfât ve esmasının marifeti, enaniyete bağlıdır?

ELCEVAB: Çünkü mutlak ve muhit bir şeyin hududu ve nihayeti olmadığı için, ona bir şekil verilmez ve üstüne bir suret ve bir taayyün vermek için hükmedilmez, mahiyeti ne olduğu anlaşılmaz. Meselâ: Zulmetsiz daimî bir ziya, bilinmez ve hissedilmez. Ne vakit hakikî veya vehmî bir karanlık ile bir had çekilse, o vakit bilindir. İşte Cenab-ı Hakk'ın ilim ve kudret, Hakîm ve Rahîm gibi sıfât ve esması; muhit, hududsuz, şeriksiz olduğu için onlara hükmedilmez ve ne oldukları bilinmez ve hiss olunmaz. Öyle ise hakikî nihayet ve hadleri olmadığından, farazî ve

vehmî bir haddi çizmek lâzım geliyor. Onu da enaniyet yapar. Kendinde bir rububiyet-i mevhum, bir mâlikiyet, bir kudret, bir ilim **tasavvur** eder; bir had çizer. Onun ile muhit sıfatlara bir hadd-i mevhum vaz'eder. "Buraya kadar benim, ondan sonra onundur" diye bir taksimat yapar. Kendindeki ölçücükler ile, onların mahiyetini yavaş yavaş anlar. Meselâ: Daire-i mülkünde mevhum rububiyetiyle, daire-i mümkünatta Hâlıkının rububiyetini anlar ve zahir mâlikiyetiyle, Hâlıkının hakikî mâlikiyetini fehmeder ve "Bu haneye mâlik olduğum gibi, Hâlık da şu kâinatın mâlikidir." der ve cüz'î ilmiyle onun ilmîni fehmeder ve kesbî san'atçıyla o Sâni'-i Zülcelal'in ibda-i san'atını anlar.

Sözler (536)

BİRİNCİ REMİZ: Sualde diyor ki: "Bir şeyin zıddı olmazsa, o şeyin nasıl kemali olabilir?"

ELCEVAB: Şu sual sahibi, hakikî kemali bilmiyor. Yalnız nisbî bir kemal zannediyor. Halbuki gayra bakan ve gayra nisbeten hasıl olan meziyetler, faziletler, tefevvuklar; hakikî değiller, nisbîdirler, zaîftirler. Eğer gayr, nazardan sâkıt olsalar; onlar da sukut ederler. Meselâ: Sıcaklığın nisbî lezzeti ve fazileti, soğğun tesiri iledir. Yemeğın nisbî lezzeti, açlık eleminin tesiri iledir. Onlar gitse, bunlar da azalır. Halbuki hakikî lezzet ve muhabbet ve kemal ve fazilet odur ki; gayrın **tasavvur**una bina edilmesin, zâtında bulunsun ve bizzât bir hakikat-ı mukarrere olsun. "Lezzet-i vücud ve lezzet-i hayat ve lezzet-i muhabbet ve lezzet-i marifet ve lezzet-i iman ve lezzet-i beka ve lezzet-i rahmet ve lezzet-i şefkat ve hüsn-ü nur ve hüsn-ü basar ve hüsn-ü kelâm ve hüsn-ü kerem ve hüsn-ü sîret ve hüsn-ü suret ve

kemal-i zât ve kemal-i sıfât ve kemal-i ef'al" gibi bizzât meziyetler; gayr olsun olmasın, şu meziyetler tebeddül etmez.

Sözler (619)

"Ben, saadet-i dünyayı ve lezzet-i hayatı ve terakkiyat-ı medeniyeti ve kemal-i san'atı; kendimce, âhireti düşünmemekte ve Allah'ı tanımamakta ve hubb-u dünyada ve hürriyette ve kendine güvenmekte gördüğüm için, insanın ekserisini bu yola şeytanın himmetiyle sevkettim ve ediyorum."

Elcevab: Biz dahi Kur'an namına diyoruz ki: Ey bîçare insan! Aklını başına al! Ehl-i dalaletin vekilini dinleme! Eğer onu dinlersen hasaretin o kadar büyük olur ki, **tasavvur**undan ruh, akıl ve kalb ürperir. Senin önünde iki yol var:

Birisi: Ehl-i dalaletin vekilinin gösterdiği şekavetli yoldur.

Diğeri: Kur'an-ı Hakîm'in tarif ettiği saadetli yoldur. İşte o iki yolun pekçok müvazenelerini, çok Sözlerde, hususan Küçük Sözlerde gördün ve anladın. Şimdi makam münasebetiyle binde bir müvazenelerini yine gör, anla. Şöyle ki:

Sözler (632)

Evet şu elîm elemi ve dehşetli manevî azabı hissetmemek için, ehl-i dalalet ibtal-i his nev'inden gaflet sarhoşluğuyla muvakkaten hissetmez. Fakat hissedeceği zaman yani kabre yakın olduğu vakit birden hisseder. Çünkü Cenab-ı Hakk'a hakikî abd olmazsa, kendi kendine mâlik zannedecek. Halbuki o cüz'î ihtiyar, o küçük

iktidarı ile Őu fırtınalı dűnyada vűcudunu idare edemiyor. Hayatına muzır mikroptan tut, tâ zelzeleye kadar binler taife dűŒmanları, hayatına karŐı tehacűm vaziyetinde gűrűr. Elġm bir korku dehŐeti iġinde her vakit kendine műdhiŐ gűrűnen kabir kapısına bakıyor. Hem bu vaziyette iken insaniyet itibariyle nev'-i insanġ ile ve dűnya ile alġkadar olduĐu halde, dűnyayı ve insanı Hakġm, Alġm, Kadġr, Rahġm, Kerim bir zġtın tasarrufunda **tasavvur** etmediĐi ve onları tesadűf ve tabiata havale ettiĐi iġin, dűnyanın ehvali ve insanın ahvali onu daima iz'ac eder. Kendi elemiyle beraber insanların elemi de ġeker. Dűnyanın zelzelesi, taunu, tufanı, kaht u galası, fena ve zevali, ona gayet műz'iġ ve karanlıklı birer musibet suretinde onu tazib eder.

Sűzler (633)

Hem Őu haldeki insan, merhamet ve Őefkate lġyık deĐildir. ġűnki kendi kendine bu dehŐetli vaziyeti veriyor. Sekizinci Sűz'de kuyuya girmiŐ iki kardeŐin művazene-i halinde denildiĐi gibi; nasıl bir adam, gűzel bir bahġede, gűzel bir ziyafette, gűzel ahbablar iġinde, nezahetli, tatlı, namuslu, hoŐ, meŐru bir lezzet ve eĐlenceye kanaat etmeyip, gayr-ı meŐru ve műlevves bir lezzet iġin ġirkin ve necis bir Őarabı iġse, sarhoŐ olup kendini kıŐ ortasında, pis bir yerde ve hattġ canavarlar iġinde tahayyűl etse, titreyip baĐırıp ġaĐırsa nasıl merhamete lġyık deĐil. ġűnki ehl-i namus ve műbarek arkadaşlarını canavar **tasavvur** eder, onlara karŐı hakaret eder. Hem ziyafetteki leziz taamları ve temiz kapları műlevves, pis taŐlar **tasavvur** eder, kırmaĐa baŐlar. Hem mecliste muhterem kitabları ve manidar mektubları manasız

ve âdi nakışlar **tasavvur** eder, yırtarak ayak altına atar ve hâkeza... Böyle bir şahıs, nasıl merhamete müstehak değil, belki tokata müstehaktır.

Sözler (633)

Öyle de: Sû-i ihtiyarından neş'et eden küfür sarhoşluğuyla ve dalalet divaneliğiyle Sâni'-i Hakîm'in şu misafirhane-i dünyasını, tesadüf ve tabiat oyuncağı olduğunu tevehhüm edip ve cilve-i esma-i İlahiyeyi tazelandiren masnuatın, zamanın geçmesiyle vazifelerinin bittiğinden âlem-i gayba geçmelerini, adem ile i'dam **tasavvur** ederek ve tesbihat sadâlarını, zeval ve firak-ı ebedî vaveylâsı olduklarını tahayyül ettiğinden ve mektubat-ı Samedaniye

Sözler (633)

olan şu mevcudat sahifelerini, manasız, karmakarışık **tasavvur** ettiğinden ve âlem-i rahmete yol açan kabir kapısını zulümat-ı adem ağzı **tasavvur** ettiğinden ve eceli, hakikî ahbablara visal daveti olduğu halde, bütün ahbablardan firak nöbeti **tasavvur** ettiğinden; hem kendini dehşetli bir azab-ı elîmde bırakıyor, hem mevcudatı, hem Cenab-ı Hakk'ın esmasını, hem mektubatını inkâr ve tezyif ve tahkir ettiğinden, merhamete ve şefkate lââyık olmadığı gibi, şiddetli bir azaba da müstehaktır. Hiçbir cihette merhamete lââyık değildir.

Sözler (634)

Yirmidokuzuncu Pencere

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

Bir bahar mevsiminde, garibane, mütefekkirane seyahata gidiyordum. Bir tepeciğin eteğinden geçerken, parlak bir sarıçiçek nazarıma ilişti. Eskiden vatanımda ve sair memleketlerde gördüğüm o cins sarıçiçekleri derhatır ettirdi. Şöyle bir mana kalbe geldi ki: Bu çiçek kimin turrası ise, kimin sikkesi ise ve kimin mührü ise ve kimin nakışı ise; elbette bütün zemin yüzündeki o nevi çiçekler, onun mühürleridir, sikkeleridir. Şu mühür tahayyülünden sonra şöyle bir **tasavvur** geldi ki: Nasıl bir mühür ile mühürlenmiş bir mektub; o mühür, o mektubun sahibini gösterir. Öyle de; şu çiçek, bir mühr-ü Rahmanîdir. Şu enva'-ı nakışlarla ve manidar nebatat satırlarıyla yazılan şu tepecik dahi, bu çiçek Sâni'inin mektubudur. Hem şu tepecik dahi bir mühürdür. Şu sahra ve ova bir mektub-u Rahmanî hey'atını aldı. İşbu **tasavvur**dan şöyle bir hakikat zihne geldi ki: Herbir şey, bir mühr-ü Rabbanî hükmünde bütün eşyayı kendi Hâlıkına isnad eder. Kendi kâtibinin mektubu olduğunu isbat eder. İşte herbir şey, öyle bir pencere-i tevhiddir ki, bütün eşyayı bir Vâhid-i Ehad'e mal eder. Demek herbir şeyde, hususan zîhayatlarda öyle hârika bir nakış, öyle mu'cizekâr bir san'at var ki; onu öyle yapan ve öyle manidar nakşeden, bütün eşyayı yapabilir ve bütün eşyayı yapan, elbette o olacaktır. Demek bütün eşyayı yapamayan, birtek şeyi icad edemez.

Sözler (682)

Dimağda meratib-i ilim muhtelifdir, mültebise

Dimağda meratib var; birbiriyle mültebis, ahkâmları muhtelif. Evvel tahayyül olur, sonra **tasavvur** gelir,

Sonra gelir taakkul, sonra tasdik ediyor, sonra iz'an oluyor, sonra gelir iltizam, sonra itikad gelir.

İtikadın başkadır, iltizamın başkadır. Herbirinden çıkar bir halet: Salabet itikaddan,

Taassub iltizamdan, imtisal iz'andan, tasdikten iltizam, taakkulde bîtaraf, bîbehre **tasavvur**da.

Sözler (706)

Git de tâ Şemsüşşümus ve Kehkeşan beynindeki cazibenin yanında koy. Yükü bir kar danesi bir melek, şemsi ele almış bir şems-misal

Meleğin yanına getir. İğne kadar bir balığı, balina balığı da yanyana bırak. O Kadîr-i Ezelî-i Zülcelal

Tecelli-i vasii, asgardan tâ ekbere itkan-ı mükemmeli birden **tasavvur**a al. Cazibe ve nevamis, vesail-i pür-seyyal

Gibi örfî emirler; tecelli-i kudrete, tasarruf-u hikmete birer isim olması.. odur yalnız meal.

Başka meali olmaz, beraber de bir düşün; bileceksin bizzarure ki: Esbab-ı hakikî, vesait-i zî-misal,

Muinler, hem şerikler birer emr-i bâtıldır, birer hayal-i muhal, o kudret nazarında.. hayat vücuda kemal,

Makamı büyük, mühimdir; buna binaen derim: Küremiz, âlemimiz neden muti, müsahhar olmasın hayvan-misal.

Sözler (728)

Ekser günlerde geliyordu, kemal-i şevk ile dinliyordu ve istinsah ediyordu. Sonra kendine, otuz lira ücret mukabilinde umum Sözler'i ve Mektubat'ı yazdırdı. Onun maksadı, memleketinde neşretmek ve hem hemşehrilerini tenvir etmek idi. Sonra bazı düşünceler neticesinde risaleleri **tasavvur** ettiği gibi neşretmedi, sandığa bıraktı. Birden elîm bir hâdise yüzünden bir sene gam ve gussa çekti. Risalelerin neşri ile ona adavet edecek resmî birkaç düşmanlara bedel, zalim insafsız çok düşmanları buldu; bir kısım dostlarını kaybetti.

Lem'alar (46)

Hususan fesad-ı ümmet zamanında Sünnet-i Seniye'nin küçük bir âdâbına mürâat etmek, ehemmiyetli bir takvayı ve kuvvetli bir imanı ihsas ediyor. Doğrudan doğruya Sünnete ittiba etmek, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ı hatıra getiriyor. O ihtardan o hatıra, bir huzur-u İlahî hatırasına inkılab eder. Hattâ en küçük bir muamelede, hattâ yemek, içmek ve yatmak âdâbında Sünnet-i Seniye'yi mürâat ettiği dakikada, o âdi muamele ve o fitrî amel, sevablı bir ibadet ve şer'î bir hareket oluyor. Çünkü o âdi hareketiyle Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'a

ittibamı düşünüyor ve şeriatın bir edebi olduğunu **tasavvur** eder ve şeriat sahibi o olduğu hatırına gelir. Ve ondan şâri-i hakikî olan Cenab-ı Hakk'a kalbi müteveccih olur, bir nevi huzur ve ibadet kazanır.

Lem'alar (50)

Eski hikmet, semavatı dokuz **tasavvur** edip, lisan-ı şer'îde, Arş ve Kürsi yedi semavat ile beraber kabul edip acib bir suretle semavatı tasvir etmiştiler. O eski hikmetin dâhî hükemasının şaşaalı ifadeleri, nev'-i beşeri çok asırlar müddetince tahakkümleri altında tutmuşlar. Hattâ çok ehl-i tefsir, âyâtın zahirlerini onların mezhebine göre tevfiik etmeye mecbur kalmışlar. O suretle Kur'an-ı Hakîm'in i'cazına bir derece perde çekilmişti. Ve hikmet-i cedide namı verilen yeni felsefe ise, eski felsefenin

Lem'alar (66)

ALTINCI İŞARET: Şeytanın en tehlikeli bir desisesi şudur ki: Bazı hassas ve safi-kalb insanlara tahayyül-ü küfrîyi tasdik-i küfürle iltibas ettiriyor. **Tasavvur**-u dalaleti, dalaletin tasdiki suretinde gösteriyor. Ve mukaddes zâtlar ve münezze şeyler hakkında gayet çirkin hatıraları hayaline gösteriyor. Ve imkân-ı zâtîyi, imkân-ı aklî şeklinde gösterip imandaki yakînine münafî bir şekk tarzını veriyor. Ve o vakit o bîçare hassas adam, kendini dalalet ve küfür içine düştüğünü tevehhüm edip imandaki yakîninin zâil olduğunu zanneder, ye'se düşer, o ye'sle şeytana maskara olur. Şeytan hem ye'sini, hem o zaîf damarını, hem o iltibasını çok işlettirir, ya divane olur yahud "herçi bad âbad" der, dalalete gider.

Lem'alar (74)

Nasılki âyinede yılanın sureti ısırılmaz ve ateşin misali yandırmaz ve murdarın aksi, telvis etmez. Öyle de: Hayal veya fikir âyinesinde küfriyatın ve şirkin akisleri ve

dalaletin gölgeleri ve şetimli çirkin sözlerin hayalleri, itikadı bozmaz, imanı tağyir etmez, hürmetli edebi kırmaz. Çünkü meşhur kaidedir ki: Tahayyül-ü şetm, şetm olmadığı gibi, tahayyül-ü küfür dahi, küfür değil ve **tasavvur**-u dalalet de dalalet değil. İmandaki şekk mes'elesi ise, imkân-ı zâtîden gelen ihtimaller, o yakîne münafî değil ve o yakîni bozmaz. İlm-i usûl-i dinde kavaid-i mukarrerendir ki:

Lem'alar (75)

İkinci Sır: Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan, hadsiz kesret-i mahlukatta tezahür eden vâhidiyet içinde ukûlü boğmamak için, daima o vâhidiyet içinde ehadiyet cilvesini gösteriyor. Yani, meselâ nasilki Güneş, ziyasıyla hadsiz eşyayı ihata ediyor. Mecmu-u ziyasındaki Güneş'in zâtını mülahaza etmek için gayet geniş bir **tasavvur** ve ihatalı bir nazar lâzım olduğundan; Güneş'in zâtını unutturmamak için, herbir parlak şeyde Güneş'in zâtını aksi vasıtasıyla gösteriyor ve her parlak şey, kendi kabiliyetince Güneş'in cilve-i zâtîsiyle beraber ziyası, harareti gibi hâssalarını gösteriyor ve her parlak şey Güneş'i bütün sıfâtıyla kabiliyetine göre gösterdiği gibi; Güneş'in ziya ve hararet ve ziyadaki elvan-ı seb'a gibi keyfiyatlarının her birisi dahi, umum mukabilindeki şeyleri ihata ediyor. Öyle de: **وَلِلَّهِ الْمَثَلُ**

الْأَعْلَى -temsilde hata olmasın- ehadiyet ve samediyet-i İlahiye, herbir şeyde, hususan zîhayatta, hususan insanın mahiyet âyinesinde bütün esmasıyla bir cilvesi olduğu gibi.. vahdet ve vâhidiyet cihetiyle dahi, mevcudat ile alâkadar herbir ismi bütün mevcudatı ihata ediyor. İşte vâhidiyet içinde ukûlü boğmamak ve kalbler

Zât-ı Akdes'i unutmamak için, daima vâhidiyetteki sikke-i ehadiyeti nazara veriyor ki, o sikkenin üç mühim ukdesini irae eden "Bismillahirrahmanirrahîm"dir.

Lem'alar (97)

Dördüncü Remiz: Ey dünyaperest insan! Çok geniş **tasavvur** ettiğin senin dünyan, dar bir kabir hükmündedir. Fakat, o dar kabir gibi menzilin duvarları şişeden olduğu için birbiri içinde in'ikas edip göz görünceye kadar genişliyor. Kabir gibi dar iken, bir şehir kadar geniş görünür.

Lem'alar (136)

DÖRDÜNCÜ DÜSTURUNUZ: Kardeşlerinizin meziyetlerini şahıslarınızda ve faziletlerini kendinizde **tasavvur** edip, onların şerefleriyle şâkirane iftihar etmektir. Ehl-i tasavvufun mabeyninde "fena fi-ş şeyh, fena fi-r resul" ıstılahatı var. Ben sofi değilim. Fakat onların bu düsturu, bizim meslekte "fena fi-l ihvan" suretinde güzel bir düsturdur. Kardeşler arasında buna "tefani" denilir. Yani, birbirinde fâni olmaktır. Yani: Kendi hissiyat-ı nefsanîyesini unutup, kardeşlerinin meziyat ve hissiyatıyla fikren yaşamaktır. Zâten mesleğimizin esası uhuvvettir. Peder ile evlâd, şeyh ile mürid mabeynindeki vasıta değildir. Belki hakikî kardeşlik vasıtalarıdır. Olsa olsa bir üstadlık ortaya girer. Mesleğimiz "Haliliye" olduğu için, meşrebimiz "hillet"tir. Hillet ise, en yakın dost ve en fedakâr arkadaş ve en güzel takdir edici yoldaş ve en civanmerd kardeş olmak iktiza eder. Bu hilletin üss-ül esası, samimî ihlastır. Samimî ihlası kıran adam, bu hilletin gayet yüksek kulesinin başından sukut eder. Gayet derin bir çukura düşmek ihtimali var. Ortada tutunacak yer bulamaz.

Lem'alar (162)

Evet ehl-i tarîkat ve ehl-i hakikat, Kur'an-ı Hakîm'in **كُلُّ نَفْسٍ**

ذَائِقَةُ الْمَوْتِ * إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ

gibi âyetlerinden aldığı dersle, rabîta-i mevte sülûklarında esas tutmuşlar; tûl-i emelin menşei olan tevehhüm-ü ebediyeti o rabîta ile izale etmişler. Onlar farazî ve

hayalî bir surette kendilerini ölmüş **tasavvur** ve tahayyül edip ve yıkanıyor, kabre

konuyor farz edip; düşünce düşünce nefsi emmare o tahayyül ve **tasavvur**dan

müteessir olup uzun emellerinden bir derece vazgeçer. Bu rabîtanın fevaidi pek

çoktur. Hadîste **أَكْثَرُوا ذِكْرَ هَادِمِ اللَّذَائِ** -ev kema kal-

yani "Lezzetleri tahrib edip acılaştırılan ölümü çok zikrediniz!" diye bu rabîtayı ders veriyor.

Lem'alar (163)

Sultan-ı Ezel ve Ebed'in hadsiz cünudunun muhteşem bir kışlası olan şu âleme ve o

Mabud-u Ezelî'nin muntazam bir mescidi olan şu kâinata; mahz-ı vahşet olan,

inkârlı fikr-i tabiatı taşıyan bir münkir giriyor. O Sultan-ı Ezelî'nin hikmetinden

gelen nizamat-ı kâinatın manevî kanunlarını, birer maddî madde **tasavvur** ederek

ve saltanat-ı rububiyetin kavanin-i itibariyesi ve o Mabud-u Ezelî'nin şeriat-ı fitriye-

i kübrasının, manevî ve yalnız vücud-u ilmîsi bulunan ahkâmalarını ve düsturlarını

birer mevcut-u haricî ve maddî birer madde tahayyül ederek, kudret-i İlahiyenin

yerine, o ilim ve kelâmından gelen ve yalnız vücud-u ilmîsi bulunan o kanunları

ikame etmek ve ellerine icad vermek, sonra da onlara "Tabiat" namını takmak ve

yalnız bir cilve-i kudret-i Rabbaniye olan kuvveti, bir zîkudret ve müstakil bir kadîr telakki etmek; misaldeki vahşiden bin defa aşağı bir vahşettir!..

Lem'alar (186)

ONÜÇÜNCÜ DEVA: Ey hastalıktan şekva eden bîçare adam! Hastalık bazılara ehemmiyetli bir definedir, gayet kıymetdar bir hediye-i İlahiyedir. Her hasta, kendi hastalığını o neviden **tasavvur** edebilir. Madem ecel vakti muayyen değil; Cenab-ı Hak, insanı ye's-i mutlak ve gaflet-i mutlakdan kurtarmak için, havf u reca ortasında ve hem dünya ve hem âhireti muhafaza etmek noktasında tutmak için, hikmetiyle eceli gizlemiş. Madem her vakit ecel gelebilir; eğer insanı gaflet içinde yakalasa, ebedî hayatına çok zarar verebilir. Hastalık gafleti dağıtır, âhireti düşündürür, ölümü tahattur ettirir, öylece hazırlanır.

Lem'alar (212)

Bir iki ay sonra, Abdurrahman vasıtasıyla yine mes'udane bir hayat-ı dünyeviye geçirmek **tasavvur**unda iken "vâ-hasretâ" birden onun vefat haberini aldım. Bu haber o derece beni sarstı ki, beş senedir daha o tesir altındayım. O vakit bulunduğum işkenceli esaret ve yalnızlık ve gurbet ve ihtiyarlık ve hastalığım; on derece onların fevkinde bana bir firkat, bir rikkat, bir hüznün verdi. Benim merhume vâlidemin vefatıyla hususî dünyamın yarısı, onun vefatıyla vefat etmiş diyordum. Abdurrahman'ın vefatıyla da, bâki kalan öteki yarı dünyam da vefat etti gördüm. Dünyadan bütün bütün alâkam kesildi. Çünkü o dünyada kalsaydı; hem dünyadaki vazife-i uhreviyemin kuvvetli bir medarı ve benden sonra tam yerime geçecek bir hayr-ül halef ve hem de bu dünyada en fedakâr bir medar-ı teselli, bir arkadaşım olabilirdi.. ve en zeki bir talebem, bir muhatab ve Risale-i Nur eczalarının en emin bir sahibi ve muhafızı olurdu.

Lem'alar (244)

O yerler boş, harab, hâlî kalmış diye ağlamaların, Mâlik-i Hakikî'sinden gaflet ve insanları misafir **tasavvur** etmemekten ve mâlik tevehhüm etmek yanlışından ileri geliyor.

Lem'alar (250)

Hem o âyetin hakikatıyla, imanın ziyasından gelen nur öyle parlak bir surette tecelli etti ki; o zulümatlı olan cihat-ı sitteyi gündüz gibi aydınlattırdı. Çünkü bu medresem ve bu şehirde talebe ve dostlarımın arkalarında kalıp ağlamak vaziyetini şöyle aydınlattırdı ki: Ahbabın gittikleri âlem karanlıklı değil, yalnız yerlerini değiştirdiler; yine görüşeceksiniz diye ihtar etti. Ağlamayı tamamen kestirdi. Ve dünyada onların yerine geçecek ve benzeyecek olanları bulacağımı ifham etti. Evet lillahilhamd hem vefat eden Van medresesini Isparta medresesiyle ihya edip, oradaki ahbabları dahi, daha çok, daha kıymetdar talebeler ve ahbablarla manen ihya etti. Hem bildirdi ki; dünya boş, hâlî olmadığını ve harabolmuş bir memleket suretini yanlış tasavvur ettiğimi, belki Mâlik-i Hakikî hikmetinin iktizasıyla, sun'î insanların levhasını değiştiriyor, mektubunu tazelen-diriyor. Bir ağacın bir kısım meyvelerini kopardıkça yerine yine başka meyvelerin geldiği gibi, nev'-i beşerde bu zeval ve firak dahi bir teceddüddür, tazelenmektir. İman noktasında, ahbabsızlıktan gelen elîmane bir hüznün değil, belki başka güzel bir yerde görüşmek üzere ayrılmaktan gelen, lezizane bir hüznün veren bir tazelenmektir. Hem o dehşetli vaziyetten, kâinatın mevcudatının karanlıklı görünen yüzünü aydınlattı.

Lem'alar (251)

Lem'alar (250)

Yani: "O şiddetli haletin tesirinden gelen gaflet ile, kâinatın mevcudatı bir kısmı düşman ve ecnebi *{{(Haşiye): Yani zelzele, fırtına, tufan, taun, ateş gibi.}}* bir kısmı müdhiş cenazeler, diğer kısmı ise, kimsesizlikten ağlayan yetimler suretinde; gafil nefsimе tevehhüm ile gösterilen bu korkunç levhayı, nur-u iman ile aynelyakîn gördüm ki: O ecnebi, düşman görünenler birer dost kardeşirler. Ve o müdhiş cenazeler ise; kısmen hayatdar ve ünsiyetkâr ve kısmen vazifeden terhis edilenlerdir. Ve o ağlayan yetimlerin vaveylâları ise zikir ve tesbihin zenzemeleri olduğunu nur-u iman ile

gördüğümünden, o hadsiz nimetlerin menbaı olan imanı bana veren Hâlık-ı Zülcelal'e hadsiz hamdediyorum. Ve bu dünyada, bu dünya kadar büyük hususî dünyamdaki bütün mevcudatı, hamd ve tesbihat-ı İlahiyede **tasavvur** ve niyetim ile istimal etmek bir hakkım olduğu nokta-i nazarından, bütün o mevcudatın her birisinin ve umumunun lisan-ı halleriyle beraber Elhamdülillahi alâ nur-il iman deriz." demektir.

Lem'alar (251)

Üçüncüsü: Tegayyür, tebeddül, tecezzi, tahayyülden mukaddes, münezzeh, müberra, muallâ olan Zât-ı Zülcelal'in vücub-u vücuduna ve tekaddüs ve tenezzühüne muvafık düşmeyen **tasavvur**ata sebebiyet verir ve telkinat-ı bâtilaya medar olur. Evet vahdet-ül vücuddan bahseden; fikren seradan süreyyaya çıkarak, kâinatı arkasında bırakıp nazarını Arş-ı A'lâ'ya diken, istiğrakî bir surette kâinatı madum sayıp herşeyi doğrudan doğruya kuvvet-i iman ile Vâhid-i Ehad'dan görebilir. Yoksa kâinatın arkasında durup kâinata bakan ve önünde esbabı gören ve ferşten nazar eden, elbette esbab içinde boğulup, tabiat bataklığına düşmek ihtimali var. Fikren Arş'a çıkan, Celaleddin-i Rumî gibi diyebilir: "Kulağını aç! Herkesten işittiğin sözleri, fitrî fonograflar gibi Cenab-ı Hak'tan işitebilirsin." Yoksa, Celaleddin gibi bu derece yükseğe çıkamayan ve Ferş'ten Arş'a kadar mevcudatı âyine şeklinde görmeyen adama, "Kulak ver, herkesten Kelâmullah'ı işitirsin" desen, manen Arş'tan Ferş'e sukut eder gibi, hilaf-ı hakikat **tasavvur**at-ı bâtilaya giriftar olur!..

Lem'alar (273)

İkinci cihet: Bu hazır arının hilkatine teveccüh eden fiilin fâili olmak için, o arının şerait-i hayatiyesini ve cihazatını ve kâinatla münasebatını temin edecek ve bilecek kadar pek büyük bir iktidar ve ihtiyar lâzım geldiğinden, o cüz'î fiili yapan zâtın, ekser kâinata hükmü geçmekle ancak o fiili öyle mükemmel yapabilir.

Demek en cüz'î fiil, iki cihetle Hâlık-ı Külli Şey'e has olduğunu gösterir.

En ziyade cây-ı dikkat ve cây-ı hayret şudur ki: Vücudun en kuvvetli mertebesi olan "vücub"un ve vücudun en sebatlı derecesi olan "maddeden tecerrüd"ün ve vücudun zevalden en uzak tavrı olan "mekândan münezzehiyet"in ve vücudun en sağlam ve tegayyürden ve ademden en mukaddes sıfatı olan "vahdet"in sahibi olan Zât-ı Vâcib-ül Vücud'un en has hâssası ve lâzım-ı zâtîsi olan ezeliyeti ve sermediyeti; vücudun en zaîf mertebesi ve en incecik derecesi ve en mütegayyir, mütehaviltavrı ve en ziyade mekâna yayılmış olan hadsiz kesretli bir maddî madde olan esîr ve zerrat gibi şeylere vermek ve onlara ezeliyet isnad etmek ve onları ezeli tasavvur etmek ve kısmen âsâr-ı İlahiyenin onlardan neş'et ettiğini tevehhüm etmek, ne kadar hilaf-ı hakikat ve vakıa muhalif ve akıldan uzak ve bâtil bir fikir olduğu, Risale-i Nur'un müteaddid cüz'lerinde kat'î bürhanlarla gösterilmiştir.

Lem'alar (344)

Lem'alar (343)

Dördüncü Şua:

Kâinattaki hayret-nüma faaliyet-i daimenin hikmetinin üçüncü şubesi

şudur ki: Herbir merhamet sahibi, başkasını memnun etmekten mesrur olur; herbir şefkat sahibi, başkasını mesrur etmekten memnun olur; herbir muhabbet sahibi, sevindirmeye lâyük mahlukları sevindirmekle sevinir; herbir âlîcenab zât, başkasını mes'ud etmekle lezzet alır; herbirâdil zât, ihkak-ı hak etmek ve müstehaklara ceza vermekte hukuk sahiblerini minnetdar etmekle keyiflenir; hüner sahibi herbir san'atkâr, san'atını teşhir etmekle ve san'atının tasavvur ettiği tarzda işlemesiyle ve istediği neticeleri vermesiyle iftihar eder.

Lem'alar (349)

ALTINCI İŞARET: Şeytanların en tehlikeli ve kesretli bir desisesi olan

"**tasavvur**-u küfrî"yi "tasdik-i küfür" suretinde, "**tasavvur**-u dalalet"i "tasdik-i dalalet" tarzında göstermesiyle, hassas ve safi-kalb insanları tehlikelere atmasına mukabil, ilmî ve mantıkî ve hakikatlı bir cevabdır.

Lem'alar (385)

YEDİNCİ NÜKTE: İsrâf hırsı, hırs kanaatsizliği, kanaatsizlik haybet ve hasareti ve hem ihlası kaçırmakla a'mal-i uhreviyeyi zedelemek gibi üç mühim neticeyi tevlid ettiğini; ve zekâvetleri yüzünden maruf ediblerin dilencilığe kadar tenezzül ettiklerini ve bir kısım âlimlerin hırs yüzünden dîk-ı maişete giriftar olduklarını temsillerle o kadar güzel izah eder ki, fevkinde beyan ve izah **tasavvur** edilemez.

Lem'alar (397)

Üçüncü Muhalin ikinci misali: Gayet muhteşem bir kışlaya ve gayet muazzam bir câmiye giren vahşi bir adamın misaliyle temsil edilen ikinci bir hakikattir. Sultan-ı Ezel ve Ebed'in hadsiz cünudunun muhteşem bir kışlası ve muazzam bir mescidi olan şu kâinata, tabiat fikirli münkirler girerler. Bakarlar ki; bütün mevcudat iş başında vazifededirler. Sâni'-i Zülcelal'in Zât-ı Akdesinden i'raz ettiklerinden, Hâlık-ı Zülcelal'in bir cilve-i Rabbaniyesi olan kuvvetini müstakil bir kadir telakki ederek manevî kanunlarını birer maddî madde **tasavvur** etmekle beraber, o kanunların ellerine icad vererek "Tabiat" namını taktıklarından, bütün gördükleri şu hârikulâde mevcudatı tabiata isnad edip, vahşilerin en vahşisi olduklarını ilân ederler.

Lem'alar (407)

Birinci Remiz: İsm-i Hayy ve İsm-i Muhyî'nin cilve-i a'zamından olan "Hayat nedir? Mahiyeti ve vazifesi nedir?" sualine karşı, fihristevari, yirmi dokuz mertebede, iki sahife içerisinde, öyle güzel bir surette cevap verilerek tarif edilmiştir ki; bu nasıl acib bir izah, bu nasıl fesahatlı bir tarz-ı beyan, bu nasıl garib bir tabirattır ki, misli görülmemiş. İnsan, bu hakikatların güzelliklerine meftun oluyor; hayretinden parmaklarını ısıyor; daha fevkinde tarif **tasavvur** edilemiyor; takdir ve tahsinler içinde tefekküre dalıyor.

Lem'alar (437)

İkinci Maksadım: O kudsî üstadımın kerametini izhar etmekle, keramat-ı evliyayı inkâr eden mülhidleri iskât edip; hizmet-i Kur'aniyeye füturlar verecek çok esbaba maruz ve çok avaika hedef olan arkadaşlarımdan kuvve-i maneviyesini takviye ve şevklerini tezyid ve füturlarını izale etmek idi.

Benim için bir nevi hodfuruşluk nevinden olduğu için ehemmiyetli zarardır. Fakat o zararımı, üstadımın ve arkadaşlarımın hatırı için kabul ettim.

Bu Keramet-i Gavsîye risalesi tedricen istihrac edildiği için birkaç parça oldu ve tetimmelere inkısam etti. Gittikçe birbirini tenvir ve teyid ettikçe vuzuh peyda ediyor. İşaratın bazısında za'fiyet varsa da sair arkadaşlarının ittifakından aldığı kuvvet o za'fi izale eder. Hattâ cây-ı hayrettir ki; o beş satırın âhîrinde, her birinin mertebesini ve has bir sıfatını îmâ etmek suretinde onbeşten fazla hizmet-i Kur'aniyedeki mühim kardeşlerimi gösteriyor. Bu risalede, Keramet-i Gavsîye münasebetiyle birkaç ehemmiyetli mes'eleler ve birkaç mühim hakikatlar beyan edilmiştir.

Bu risaleyi herkese tavsiye etmiyorum ve izin vermiyorum. Belki safvet ve insaf ve ihlas ve hususiyeti bulunan kardeşlerime müsaade ediyorum. Hem başında olan maksadlarımı düşünerek öyle baksın. Beni, bir kerametfuruşluk vaziyetinde **tasavvur** etmesin.

Lem'alar (446 - 447)

İşte imanın şuuruyla ve iman rabıtasıyla, arz ve semavat san'atkârına intisab noktasında gökleri yıldızlarla, zemini çiçekler ve güzel mahluklarla yapan, süslendiren ve böyle herbir san'atta yüzer mu'cize gösteren bir san'atkârın eser-i

san'atı ve böyle hadsiz hârikalı bir ustanın yapılışı olmak, ne kadar antika ve kıymetdar ve şuuru varsa ne kadar iftihar eder ve şereflenir diye uzaktan hissettim. Hususan o nihayetsiz mu'cizekâr usta, koca semavat ve arzın büyük kitabını insan gibi küçük bir nüshada yazsa, belki insanı, o kitaba müntehab ve mükemmel bir hülâsa yapsa; o insan ne kadar büyük bir şeref, bir kemal, bir kıymete medar ve iman ile mazhar ve şuur ve intisab ile o şerefe sahib olacağını bu âyetten ders aldığımdan, niyet ve **tasavvur** cihetinde bütün mevcudatın dilleriyle "Hasbünallahü ve ni'melvekil" dedim.

Şualar (70)

Dördüncü Mes'ele: Dünyadaki bu hayatımın hakikî lezzeti ve saadeti nedir diye

yine bu **حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ** âyetine baktım, gördüm ki: Bu hayatımın en saf lezzeti ve en hâlis saadeti imandadır. Yani, beni yaratan ve yaşatan bir Rabb-ı Rahîm'in mahluku ve masnuu ve memlukü ve terbiyegerdesi ve nazarı altında olmasına ve ona her vakit muhtaç bulunmasına ve o ise hem Rabbim, hem İlahım, hem bana karşı gayet merhametli ve şefkatli bulunduğuna kat'î imanım öyle kâfi ve vâfi ve elemsiz ve daimî bir lezzet ve saadettir ki, tarif edilmez. Ve "Elhamdülillahi alâ nimet-il iman" ne kadar yerindedir diye âyetten fehmettim.

İşte hayatın hakikatına ve hukukuna ve vazifelerine ve manevî lezzetine ait olan bu dört mes'ele gösterdiler ki; hayat, Zât-ı Bâki-i Hayy-u Kayyum'a baktıkça ve iman dahi hayata hayat ve ruh oldukça, hem beka bulur, hem bâki meyveler verir. Hem öyle yükseklenir ki, sermediyet cilvesini alır; daha ömrün kısa ve uzunluğuna

bakmaz diye bu âyetten dersimi aldım ve niyet ve **tasavvur** ve hayalce bütün hayatların ve zîhayatların namına "Hasbünallahü ve ni'melvekil" dedim.

Şualar (73)

Birinci Soru: Teşehhüdün mübarek kelimesi, Mi'rac gecesinde Cenab-ı Hak ile Resulünün bir mükâlemeleri olduğu halde, namazda okunmasının hikmeti nedir?

Elcevab: Her mü'minin namazı, onun bir nevi Mi'racı hükmündedir. Ve o huzura lâayık olan kelimeler ise, Mi'rac-ı Ekber-i Muhammed (Aleyhissalâtu Vesselâm)da söylenen sözlerdir. Onları zikretmekle, o kudsî sohbet tahattur edilir. O tahatturla o mübarek kelimelerin manaları cüz'iyetten külliyete çıkar ve o kudsî ve ihatalı manalar **tasavvur** edilir veya edilebilir. Ve o **tasavvur** ile kıymeti ve nuru teâli edip genişlenir.

Şualar (92)

Birinci Soru: Teşehhüdün mübarek kelimesi, Mi'rac gecesinde Cenab-ı Hak ile Resulünün bir mükâlemeleri olduğu halde, namazda okunmasının hikmeti nedir?

Elcevab: Her mü'minin namazı, onun bir nevi Mi'racı hükmündedir. Ve o huzura lâayık olan kelimeler ise, Mi'rac-ı Ekber-i Muhammed (Aleyhissalâtu Vesselâm)da söylenen sözlerdir. Onları zikretmekle, o kudsî sohbet tahattur edilir. O tahatturla o mübarek kelimelerin manaları cüz'iyetten külliyete çıkar ve o kudsî ve ihatalı manalar tasavvur edilir veya edilebilir. Ve o tasavvur ile kıymeti ve nuru teâli edip genişlenir.

Meselâ: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, o gecede Cenab-ı Hakk'a karşı selâm yerinde **أَلْتَحِيَّاتُ لِلَّهِ** demiş. Yani: "Bütün zihayatların hayatlarıyla gösterdikleri tesbihat-ı hayatiye ve Sâni'lerine takdim ettikleri fitrî hediyeler, ey Rabbim sana mahsustur. Ben dahi bütün onları tasavvurumla ve imanımınla sana takdim ediyorum."

Şualar (93)

Sonra o sükûnetsiz misafir kendi kalbine dedi: Ehl-i imanın, hususan ehl-i tarîkatın her vakit tekrarla "Lâ ilahe illâ Hû" demeleri, tevhidi yâd ve ilân etmeleri gösterir ki; tevhidin pek çok mertebeleri bulunuyor. Hem tevhid, en ehemmiyetli ve en halâvetli ve en yüksek bir vazife-i kudsiye ve bir fariza-i fitriye ve bir ibadet-i imaniyedir.

Öyle ise gel bir mertebeyi daha bulmak için, bu ibrethanenin diğer bir menziline kapısını daha açmalıyız. Çünkü aradığımız hakikî tevhid, yalnız **tasavvur**dan ibaret bir marifet değildir. Belki ilm-i Mantık'ta **tasavvur**a mukabil ve marifet-i **tasavvur**iyeden çok kıymetli ve bürhanın neticesi olan ve ilim denilen tasdikdir.

Şualar (154)

Üçüncü Nokta: İki Nükte'dir.

Birincisi: Teşbihler ve temsiller suretinde rivayet edilen bir kısım hadîsler, mürur-u zamanla avamın nazarında hakikat telakki edildiğinden vakıa mutabık çıkmıyor. Ayn-ı hakikat olduğu halde vakıa mutabakatı görünmüyor. Meselâ:

Hamele-i Arş gibi arzın hamelesinden olan Sevr ve Hut namında ve misalinde iki melaike, koca bir öküz ve pek büyük bir balık **tasavvur** edilmiş.

Şualar (580)

Arkadaş! Her bir şey için iki suret ve şekil vardır:

Biri: Maddiyedir ki, âdeta bir gömlek gibi, her şeyin vücuduna göre kaderin takdirıyla biçilmiş şu görünen suretlerdir.

Diğeri: Makuledir ki, bir şeyin yaşadığı bir ömürde mürur-u zamanla değiştirdiği muhtelif maddî suretlerin içtimaından **tasavvur** edilen bir suret-i vehmiyedir.

Mesnevi-i Nuriye (34)

Evet o sultanın şu fâni menzillerde ve korkunç meydanlarda gösterdiği hikmet, inayet, adalet, rahmet ve şefkatin fevkinde bir derecenin **tasavvuru** imkân haricidir. Elbette bu kadar yüksek ve geniş hârîka san'atlar, daimî mekânları, sabit meskenleri ve zevalsiz sâkinleri isterler ki, o büyük hikmet ve adaletin hakikatlarına mazhar olsunlar. Ve illâ şu görünen hikmet, inayet, merhametin inkârı lâzım gelir. Ve aynı zamanda, bu kadar hikmetinden ve inayetinden zuhur eden fiiller sahibinin -hâşâ- zalim, gaddar, sefih olduğuna zehab edilir. Bu ise, inkılab-ı hakaiki istilzam eder.

Mesnevi-i Nuriye (39)

Ve keza görüyoruz ki: Sâni'-i Sermedî, Sultan-ı Ebedî, şu inhidama meyyal menzillerde ve zevale mahkûm meydanlarda öyle bir hikmet-i bahirenin ve bir inayet-i zahirenin ve bir adalet-i âliyenin ve bir merhamet-i câmianın âsârını izhar

ediyor ki, kalbi paslanmamış, gözü kör olmamış bir insan, aynelyakîn ile anlar ki, o hikmetten daha ekmel bir hikmet olamaz. Ve o âsârı görünen inayetten daha ecmel bir inayet kabil değil. Ve emaratı görünen adaletten daha ecell bir adalet yoktur. Ve o semeratı görünen merhametten daha eşmel bir merhamet **tasavvur** edilemez. Öyle ise, o sultanın memleketinde daimî mekânlar, sabit meskenler, daimî ve mukim sâkinler bulunmazsa, şu görünen hikmet, inayet, merhamet ve adaletin, kalb ve fikir sahiblerince inkârları lâzım gelir. Ve aynı zamanda o ef'al-i hakîmane sahibinin, -hâşâ- sefih, zalim olmasını istilzam eder. Bu ise, hakikatı zıddına kalbeden bir muhaldir.

Mesnevi-i Nuriye (48)

Remz

Arkadaş! Nefis, tenbellik saikasıyla vazife-i ubudiyetini terk ettiğinden tesettür etmek istiyor. Yani, onu görececek bir rakibin gözü altında bulunmasını istemiyor. Bunun için bir Hâlıkın, bir Mâlikin bulunmamasını temenni eder. Sonra mülahaza eder. Sonra **tasavvur** eder. Nihayet, ademini, yok olduğunu itikad etmekle dinden çıkar. Halbuki, kazandığı o hürriyetler, adem-i mes'uliyetler altında ne gibi zehirler, yılanlar, elîm elemeler bulunduğunu bilmiş olsa derhal tövbe ile vazifesine avdet eder.

Mesnevi-i Nuriye (81)

İ'lem Eyyühel-Aziz! İnsanların en büyük zulümlerinden biri de şudur ki: Büyük bir cemaatin mesaîsine terettüb eden hasenatı intac eden semeratı, bir şahsa isnad ve ona malederler. Bu zulümde bir şirk-i hafî vardır. Çünkü bir cemaatin cüz'-i ihtiyarîsiyle kesbettikleri mahsulâtı bir şahsa atfetmek, o şahsın icad derecesinde

hârikulâde bir kudrete mâlik olduğuna delalet eder. Hattâ eski Yunanîlerin ve Vesenîlerin ilaheleri, böyle zalimane **tasavvur**at-ı şeytaniyenin mahsulüdür.

Mesnevi-i Nuriye (87)

İ'lem Eyyühel-Aziz! Şu gördüğün büyük âleme büyük bir kitab nazarıyla bakılırsa, Nur-u Muhammedî (A.S.M.) o kitabın kâtibinin kaleminin mürekkebidir. Eğer o âlem-i kebir, bir şecere tahayyül edilirse, Nur-u Muhammedî hem çekirdeği, hem semeresi olur. Eğer dünya mücessem bir zîhayat farzedilirse, o nur onun ruhu olur. Eğer büyük bir insan **tasavvur** edilirse, o nur onun akli olur. Eğer pek güzel şaşaalı bir cennet bahçesi tahayyül edilirse, Nur-u Muhammedî onun andelibi olur. Eğer pek büyük bir saray farzedilirse, Nur-u Muhammedî o Sultan-ı Ezelf'nin makarr-ı saltanat ve haşmeti ve tecelliyat-ı cemaliyesiyle âsâr-ı san'atını hâvi olan o yüksek saraya nâzır ve münadi ve teşrifatçı olur. Bütün insanları davet ediyor. O sarayda bulunan bütün antika san'atları, hârikaları ve mu'cizeleri tarif ediyor. Halkı o saray sahibine, sâni'ine iman etmek üzere cazibedar, hayret-efza davet ediyor

Mesnevi-i Nuriye (116)

Evet **وَ آخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ**

الْعَالَمِينَ olan âyet-i kerime, hamdin ayn-ı lezzet olduğuna delalet eder.

Çünkü hamd, in'am şeceresini, nimet semeresinde gösterir. Ve bu vesile ile zeval-i

nimetin **tasavvur**undan hasıl olan elem zâil olur. Çünkü şecerede çok semere vardır, biri giderse ötekisi yerine gelir. Demek hamd, ayn-ı lezzettir.

Mesnevi-i Nuriye (123)

İ'lem Eyyühel-Aziz! Eşyada esas bekadır, adem değildir. Hattâ ademe gittiklerini zannettiğimiz kelimat, elfaz, **tasavvur**at gibi seri-üz zeval olan bazı şeyler de ademe gitmiyorlar. Ancak suretlerini ve vaziyetlerini değışerek zevalden masun kalıp bazı yerlerde tahassunla adem-i mutlaka gitmezler. Fen dedikleri hikmet-i cedide, bu sırra vâkıf olmuş ise de, vuzuhıyla vâkıf olamamıştır. Ve aynı zamanda

"Âlemde adem-i mutlak yoktur. Ancak tereküb ve inhilal vardır" diye ifrat ve hata etmiştir. Çünkü âlemde Cenab-ı Hakk'ın sun'uyla terkiib vardır. Allah'ın izniyle tahlil vardır. Allah'ın emriyle icad ve i'dam vardır.

Mesnevi-i Nuriye (128)

Dördüncü Remiz: Ey dünyaperest insan! Çok geniş **tasavvur** ettiğin senin dünyan, dar bir kabir hükmündedir. Fakat, o dar kabir gibi menzilin duvarları şişeden olduğu için birbiri içinde in'ikas edip göz görünceye kadar genişliyor. Kabir gibi dar iken, bir şehir kadar geniş görünür. Çünkü o dünyanın sağ duvarı olan geçmiş zaman ve sol duvarı olan gelecek zaman, ikisi madum ve gayr-ı mevcud oldukları halde, birbiri içinde in'ikas edip gayet kısa ve dar olan hazır zamanın kanadlarını açarlar. Hakikat hayale karışır, madum bir dünyayı mevcud zannedersin. Nasıl bir hat, sür'at-i hareketle bir satıh gibi geniş görünürken, hakikat-ı vücudu ince bir hat olduğu gibi; senin de dünyan hakikatça dar, fakat senin gaflet ve vehm ü hayalinle duvarları çok genişlemiştir. O dar dünyada, bir musibetin tahrikiyle kımıldansan, başını çok uzak zannettiğin duvara çarparsın. Başındaki hayali uçurur, uykunu kaçıır. O vakit görürsün ki: O geniş dünyan; kabirden daha dar, köprüden daha müsaadesiz. Senin zamanın ve ömrün, berkten daha çabuk geçer; hayatın, çaydan daha sür'atli akar.

Mesnevi-i Nuriye (177)

İ'lem Eyyühel-Aziz! Cesedin bir uzvundaki bir hüceyrede yapılan tasarruf, en evvel cesedi **tasavvur** etmeye mütevakkıftır. Çünkü küllün nakışlarıyla, ahvaliyle cüz'ün çok alâka ve münasebetleri vardır. Öyle ise, cüzde tasarruf, Hâlık-ı Küll'ün emri altındadır.

Mesnevi-i Nuriye (193)

Sâlisen: Bu cümlelerin Kur'anın başlangıcı olan Fatiha Suresi'ne fatiha yani başlangıç yapılması neye binaendir?

C- Kâinatın ve dolayısıyla insanların hilkatindeki hikmet ve gaye, **وَمَا**
خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ferman-ı
celilince, ibadettir. Hamd ise, ibadetin icmalî bir sureti ve küçük bir nüshasıdır.

الْحَمْدُ لِلَّهِ in bu makamda zikri, hilkatin gayesini **tasavvur** etmeğe
işarettir.

İşarat-ül İ'caz (17)

İhtar: Müşahhas olan bir şeyin umumî bir mefhum ile mülâhaza edildiğine binaen;
Zât-ı Akdes de müşahhas olduğu halde, Vâcib-ül Vücud mefhumuyla **tasavvur**
edilebilir.

İşarat-ül İ'caz (18)

Evet âlemin ihtiva ettiği uzuvların birer âkıl, birer mütekellim suretinde **tasavvur**
edilmesi, belâgatın en makbul bir prensibidir. Zira kâinatın"âlem" ile tesmiyesi,
kâinatın Sâni'ine olan delaleti, şهادeti, işareti içindir. Binaenaleyh kâinatın
uzuvları da Sâni'a olan delaletleri, şهادetleri için birer âlem olmaları îcabeder.
Öyle ise Sâni'in o uzuvları terbiyesinden ve o uzuvların da Sâni'i i'lam etmelerinden
anlaşılır ki; o uzuvlar birer hayy, birer âkıl, birer mütekellim suretinde tasavvur
edilmiştir. Binaenaleyh bu cem'de, kavaide muhalefet yoktur.

İşarat-ül İ'caz (18)

Binaenaleyh kâinatın uzuvları da Sâni'a olan delaletleri, şehadetleri için birer âlem olmaları îcabeder. Öyle ise Sâni'in o uzuvları terbiyesinden ve o uzuvların da Sâni'i i'lam etmelerinden anlaşılır ki; o uzuvlar birer hayy, birer âkıl, birer mütekellim suretinde **tasavvur** edilmiştir. Binaenaleyh bu cem'de, kavaide muhalefet yoktur.

İşarat-ül İ'caz (19)

Evet o bîçare havf ve heybetten, acz ve ra'şetten, vahşet ve gönül darlığından, yetimlikle me'yusiyetten mürekkebe bir vaziyet içinde olup kudretine bakar, kudreti âciz ve nâkıs.. hacetlerine bakar, def'edilecek bir durumda değildir. Çağırıp yardım istese, yardımına gelen yok. Herşeyi düşman, herşeyi garib görür. Dünyaya geldiğine bin defa nedamet eder, lanet okur. Fakat o şahsın sırat-ı müstakime girmekle kalbi ve ruhu nur-u imanla ışıklanırsa, o zulmetli evvelki vaziyeti nuranî bir halete inkılab eder. Şöyle ki:

O şahıs, hücum eden belaları, musibetleri gördüğü zaman, Cenab-ı Hakk'a istinad eder, müsterih olur. Yine o şahıs, ebede kadar uzanıp giden emellerini, istidadlarını düşündüğü zaman, saadet-i ebediyeyi **tasavvur** eder. O saadet-i ebediyenin mâ-ül hayatından bir yudum içer, kalbindeki emellerini teskin eder. Yine o şahıs, başını kaldırıp semaya ve etrafa bakar; herşeyle ünsiyet peyda eder. Yine o şahıs, semadaki ecrama bakar; hareketlerinden dehşet değil, ünsiyet ve emniyet peyda eder.. ve onların o hareketlerini, ibret ve hayretle tefekkür eder. Yine o şahıs, ecram-ı ulviye ile öyle bir kesb-i muarefe eder ki, hangi bir cirme bakarsa baksın, o cirmlerden: "Ey arkadaş! Bizden tevahhuş etme!

Hareketlerimizden korkma! Hepimiz bir Hâlık'ın memurlarıyız" diye, me'nus ve emniyet verici sesleri kalben işitmeye başlar.

İşarat-ül İ'caz (28)

İman, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın tebliğ ettiği zaruriyat-ı diniyeyi tafsilen ve zaruriyatın gayrisini icmalen tasdik etmekten hasıl olan bir nurdur.

S- Avam-ı nâstan, hakaik-i diniyeyi tabir eden ancak yüzde birdir?

C- Tabir etmemesi, bilmemesine delil olamaz. Evet çok defa lisan, insanın **tasavvur**atından incelerini tabirden âciz olduğu gibi kalbindeki ve vicdanındaki inceler de akla görünmez. Hattâ belâgat dâhîlerinden Sekkakî gibi bir zât; İmri-ül Kays veya başka bir bedevinin ibraz ettiği belâgat incelerini kavramamıştır. Maahaza imanın var olup olmadığı sorgu ile anlaşılır. Meselâ âmi bir adama, bu âlem bütün cihetleriyle, eczasıyla kudretinde, tasarrufunda bulunan Sâni'in yarattığı bu âlemin bir cihetinde olup olmadığı gibi bir sorgu yapıldığı zaman, "Hiçbir cihetinde değildir!" dese kâfidir. Çünkü nefiy cihetinin, yani Sâni'siz olamayacağı onun vicdanında sabit olduğuna delalet eder.

İşarat-ül İ'caz (42)

Altıncı Bürhan: Saadet-i ebediyeye işaret eden bürhanlardan biri de, insandaki gayr-ı mütenahî istidadlardır. Evet Cenab-ı Hak tarafından mükerrer kılınan insanın cevher-i ruhunda ekilen ve rakamlara sığmayan istidadlar var. Bu istidadların altında, hesaba gelmeyen kabiliyetler var. Ve bunlardan neş'et eden

hadde gelmeyen meyiller var. Ve bunlardan husule gelen gayr-ı mütenahî efkâr ve **tasavvur**at var. İşte bunların herbirisi haşr-i cismanînin arkasındaki saadet-i ebediyeye, şهادet parmaklarını uzatarak gösteriyorlar.

İşarat-ül İ'caz (55)

S- Şeytanın kalbinde marifet var mıdır?

C- Yoktur. Çünkü san'at-ı fitriyesi iktizasınca, kalbi daima idlâl ile telkin için, fikri daima küfrü **tasavvur** etmekle meşgul olduğundan, kalbinde veya fikrinde boş bir yer marifet için kalmıyor.

S- Küfür, kalbe ait bir sıfattır. Kalbde o sıfat bulunmadığı takdirde, zünnar bağlanmasından veya ona kıyas edilen şapkanın giyilmesinden ne için küfür hasıl olsun?

C- Gizli olan umûra, şeriat emarelere göre hükmeder. Hattâ illet olmayan esbab-ı zahirîyi, illet yerine kabul eder. Binaenaleyh itmam-ı rükûa mani olan bir kısım zünnarların bağlanması ve secdenin ikmaline mani olan bazı şapkaların giyilmesi, ubudiyetten istiğna ve küfre teşebbüh etmeye emarelerdir. Gizli olan o sıfat-ı küfriyenin yok olduğuna kat'iyetle hükmedilemediğinden, bu gibi emarelere göre hükmedilir.

İşarat-ül İ'caz (67)

Altıncı Mes'ele: Bu mes'ele, istikbal sahifesine bakar. Bu sahifede dahi dört nükte vardır:

Birinci Nükte: Bir insan, ne kadar yüksek olursa olsun, ancak dört-beş fende mütehasşıs ve meleke sahibi olabilir.

İkinci Nükte: Bazan olur ki, iki adamın söyledikleri bir söz, bir kelâm mütefavit olur; birisinin cehline sathîliğine, ötekisinin ilmine meharetime delalet eder. Şöyle ki:

Bir adam düşünmeden, gayr-ı muntazam bir surette söyler; ötekisi o sözün evvel ve âhirine bakar, siyak u sibakını düşünür ve o sözün başka sözler ile münasebetlerini **tasavvur** eder ve münasib bir mevkide, münbit bir yerde zer' eder. İşte bu adamın şu tarz-ı hareketinden, derece-i ilim ve marifeti anlaşılır. Kur'an-ı Kerim'in fenlerden bahsederken aldığı fezlekeler, bu kabîl kelâmlardandır.

İşarat-ül İ'caz (111)

Yani insanların fehimlerine göre Cenab-ı Hakk'ın hitabatında yaptığı bu tenezzülat-ı İlahiye, insanların zihinlerini hakaikten tenfir edip kaçırılmamak için İlahî bir okşamaadır. Bunun için, müteşabihat denilen Kur'an-ı Kerim'in üslûbları, hakikatlara geçmek için ve en derin incelikleri görmek için, avam-ı nâsın gözüne bir dûrbîn veya numaralı birer gözlüktür. Bu sırra binaendir ki; büleğa, büyük bir ölçüde ince hakikatları **tasavvur** ve dağınık manaları tasvir ve ifade için istiare ve teşbihlere müracaat ediyorlar. Müteşabihat dahi ince ve müşkil istiarelerin bir kısmıdır. Zira müteşabihat, ince hakikatlara suretlerdir.

İşarat-ül İ'caz (116)

Arkadaş! Kâinat dediğimiz şu apartman-ı İlahî öyle ulvî, yüksek, derin, ince nizamlara tâbi' ve öyle acib garib rabitalara bağılıdır ki, eğer bir duvarı veya bir taşı,

"Yerinden çık!" emrine hedef olsa; derhal âlem, ölüm hastalığına düşer, sekerata başlar; yıldızlar arasında müsademeler, ecram arasında muharebeler vukua gelir. Şu gayr-ı mütenahî boşluk; pek şiddetli sayhalar, pek dehşetli saıklar, pek korkunç sesler, sadâlar, gürültüler ve gümbürtülerle dolar. Evet insan-ı kebirin ölümü, küçük bir ölüm değildir. Sekerata başladığı zaman, milyarlarca kürelerin çarpışmasından husule gelen fırtınanın ne **tasavvuru** ve ne tarifi ve ne de görülmesi imkân dairesinde değildir.

İşarat-ül İ'caz (143)

Cennet'te lezzetin devamı mes'elesi ise: Evet lezzetin hakikî lezzet olması, zevâl görmeyip devam etmesindedir. Zira elemin zevali lezzet olduğu gibi, lezzetin zevali de elemdir; hattâ zevalinin **tasavvuru** bile elemdir. Evet bütün mecazî âşıkların enînleri, bağırıp çağırmaları, bu kısım elemdendir ve bütün divanlarıyla yaptıkları ağlamalar, vaveylâlar, hep mahubların firak ve zevallerinin **tasavvuru**ndan neş'et eden elemdendir. Evet pek çok muvakkat lezzetler var ki, zevalleri daimî elemeleri intac ettiği gibi; çok elemelerin zevali de, leziz lezzetlere bâis olur. Lezzet ve nimet ise, devam etmek şartıyla lezzet ve nimet sayılabilir.

İşarat-ül İ'caz (146)

Mahrem bir suale cevabdır

[Şu sırr-ı inayet eskiden mahremce yazılmış, Ondördüncü Söz'ün âhirine ilhak edilmişti. Her nasılsa ekser müstensihler unutup yazmamışlardı. Demek münasib ve lâyıık mevkii burası imiş ki, gizli kalmış.]

Benden sual ediyorsun: "Neden senin Kur'andan yazdığın Sözler'de bir kuvvet, bir tesir var ki, müfessirlerin ve âriflerin sözlerinde nâdiren bulunur. Bazan bir satırda, bir sahife kadar kuvvet var; bir sahifede, bir kitab kadar tesir bulunuyor?"

Elcevab: -Güzel bir cevabdır- Şeref, i'caz-ı Kur'ana ait olduğundan ve bana ait olmadığından, bilâ-perva derim: Ekseriyet itibariyle öyledir. Çünkü:

Yazılan Sözler **tasavvur** değil tasdiktir; teslim değil, imandır; marifet değil, şehadettir, şuhuddur; taklid değil tahkiktir; iltizam değil, iz'andır; tasavvuf değil hakikattir; dava değil, dava içinde bürhandır. Şu sırrın hikmeti budur ki:

Eski zamanda, esasat-ı imaniye mahfuzdu, teslim kavî idi. Teferruatta, âriflerin marifetleri delilsiz de olsa, beyanatları makbul idi, kâfi idi. Fakat şu zamanda dalalet-i fenniye, elini esasata ve erkâna uzatmış olduğundan, her derde lââyık devayı ihsan eden Hakîm-i Rahîm olan Zât-ı Zülcelal, Kur'an-ı Kerim'in en parlak mazhar-ı i'cazından olan temsilâtından bir şu'lesini; acz u za'fıma, fakr u ihtiyacıma merhameten hizmet-i Kur'ana ait yazılarıma ihsan etti. Felillahilhamd sırr-ı temsil dûrbîniyle, en uzak hakikatlar gayet yakın gösterildi. Hem sırr-ı temsil cihet-ül vahdetiyle, en dağınık mes'eleler toplattırıldı. Hem sırr-ı temsil merdiveniyle, en yüksek hakaike kolaylıkla yetiştirildi. Hem sırr-ı temsil penceresiyle;

Bin mu'cize-i Muhammediye münderic olan Ondokuzuncu Mektub, mukaddemen dahi arzedildiği vecihle arzumun fevkinde pek ziyade ulvî ve nuranî mebahis ve vekayi-i risaletmeabiyeyi beyan ve müjde ile ruh ve kalb-i âcizîyi bahar-ı âlem gibi gül ve gülistanlığa çevirmiştir. Bu hususta kalben hisseylediğim duygulardan mütevellid ve lâzım-ül arz medh ü senayı gayet parlak bir tarzda arzetmek ehass-ı emelim ise de, maalesef söylemekten âciz bulunduğumu beyan ile iktifa ediyorum. Yalnız şu noktayı hissettim ki: O vekayi'de siz cismen değilse de fakat ruhen, Server-i Kâinat Efendimiz Hazretleriyle beraber idiniz **tasavvur** ediyorum. Zira o vekayi-i mezkûrenin künyesiyle, mevkiıyla, an'anesiyle kat'iyyen müşahede ve ol vecihle nakl ü tahrir buyurduğunuza kani' ve kailim.

Barla Lahikası (40)

Bil'umum Risalât-ül Envâr her biri ayrı ayrı mevzularda, hadd ü hesaba gelmeyen müşkilleri halletmeleriyle beraber bendeniz şöyle **tasavvur** ediyorum ki: Nur deryasından nûş etmek isteyen bir kimse, Birinci ve Yirmibirinci ve Yirmiikinci Sözleri alsa, diğerlerine eli yetişmezse dahi maraz-ı kalbîyi def' u ref'e, ruhu tenvir u tesrire kâfi bulunduğu meşhud ve müsellemdir. Zira Birinci Söz tevhid miftahıdır. Yirmibir'in birinci şıkkı da mirkat-ı Cennet'tir. İkinci şıkkı da emraz-ı kalbiyenin tedavisi için nazirsiz bir şifahane-i eczadır. İksir ilâçlarıyla bilâ istisna herkeste bulunan vesvese marazını tedavi ve kal' eder. Kalb ve ruhta Kur'an-ı Hakîm'in ebedî ve nâmütenahî füyuzat ve envârından gelen ravzât-ı inşirahiyeyi küşad ile saadet-i ebediyeye îsal edecek bir râh-ı necat ve selâmettir. Yirmiiki ise; Bürhanlarıyla, Lem'alarıyla insan olanın akaid-i diniyesini tahkim ve tarsine emsalsiz bir rehber bulunduğunu arzederim efendim.

Sabri

Barla Lahikası (50)

Ey Üstad!

Kur'an'ın bir ma'kesi olan yazdığın risaleler, senin ne büyük üstad olduğunu kabul ü teslime kâfidir. Sen ki ey aziz Üstad, İslâmiyet üzerine çöken zulmet ve gaflet perdelerini risalelerinle yırttın. O mülevves perdeler altındaki en nurlu hakikatleri meydana çıkardın. Senin sarsılmaz azmin, kahraman metanetin, ârâmsız sa'yin semeresiz kalmadı. Anadolu'nun ortasına öyle bir âb-ı hayat çeşmesi açtın ki

*{(Haşiye-1): Bu hizmet-i kudsiyedeki sevab ve şerefte benim gibi bîçarenin hissesi, **tasavvur** ettiğiniz miktardan binde bir düşse yine şükrederim. Ehl-i hüner, elmas kalemleriyle imdadıma yetişen sizin gibi Kur'an'ın hâlis şakirdleridir.}* bu çeşmenin muslukları yazdığınız risalelerin, neşrettiğiniz eserlerin hakaikidir. Menba' ve madeni, bâki olanKur'an-ı Hakîm'in bahridir. Bir gün olup bu dâr-ı imtihandan saadet âlemlerine göçtüğün zaman, kıymetdar eserlerin seni namınla beraber yaşatacaktır. Ne mutlu, senin açtığın çeşmenin kıymetini takdir ile ona muhafız ve müdafî olan ve îcabında eserlerinin ahkâmını ilân ve telkin uğrunda bin can ile hayatını fedaya müheyya olan, candan sevdiğin talebelerin var. Uhrevîler diyarında olduğunuz zamanlarda dahi sizin ruhunuzu muazzeb edecek hareketlerde bulunmayacaklarına emin olunuz. Bir çok esrar-ı Kur'aniyenin anahtarlarını şimdiden talebenize tevdi' ettiğimize, onlar canla başla size minnetdar ve müteşekkirdirler. Bugün saçmakta olduğunuz feyizli nurlar, beşeriyetin hakikî insan olanlarını pâyansız sürurlara

istiğrak ederek, mükellef oldukları vezaifi bildiriyor. Hizmetiniz inkâr edilmez ve senin fedakârlığın azîmdir, azîmdir.

Barla Lahikası (77 - 78)

İ'caz-ı Kur'aniyeden İhlas-ı Şerifle Muavvizeteyn ve Fatiha-i Şerife surelerinin tevafukat-ı hurufiye sırlarını gösteren, Yirmidokuzuncu Mektub'un Sekizinci Remzini aldım ve okudum. Neşir buyurulan işbu risaledeki tevafukat, şimdiye kadar emsali nâmesbuk bir sırrı meydana koymuş. Bu hususa dair mütalaada bulunmak, kuvve-i kalemiyemin ve havsala-i mevcudemim kat kat fevkinde bulunmakla beraber, afv-ı Üstadanelerine mağruren şu kadar diyebilirim ki: Neşir buyurulan risaledeki izahat, herhangi bir bedbîn ve kör olan bir gafili uyandıрмаğa ve hattâ bütün mevcudiyetiyle kararmış kalbleri tenvire ve irşada pek büyük delil bulunduğundan, muhterem Üstadımızın **tasavvur**î kararı vechile, her ferdin Kur'an-ı Azîm-ül Bürhan'daki mu'cizati görmesi için Kur'an'ın baş tarafına derci hususu pek muvafık görüldüğünü arz ederim, Efendim Hazretleri.

Saatçi Lütfü

Barla Lahikası (97)

Altıncı İşaret: Tahayyül-ü küfrü, tasdik-i küfürle iltibas ve **tasavvur**-u dalaleti, dalaletin tasdiki suretinde gösteren desais-i şeytaniyeden kurtulmak için, hakaik-i imaniye ve muhkemat-ı Kur'aniyeye sarılmak ve lümme-i şeytaniyeden gelen desiselere karşı istiaze etmek ve her iki manevî yaraya karşı Sünnet-i Seniyei merhem yapmak îcab ettiğini,

Teşnesi bulunduğum tebşirnamelerinizi memnuniyetle aldım. Var olunuz. Cevabları yazmak îcab eder amma ne yazayım. Ruh nâhoş, kalb bîhoş, kafam bomboş. Zira etraf-ı erbaamdan takattur eden

vahşetler, kasavetler, yeisler, beisleri **tasavvur** ettikçe biri cinnete (yani cünuna), diğeri cennete (yani Şam'a) gitmek üzere, akl u ruhum seferber vaziyetini alıyorlar. Bunun içindir ki, ne Seyda'nın yani Üstad'ın talebeliğini ve ne de sizin kardeşliğinizi bihakkın îfa edemediğimden ne yazacağımı bilemiyorum.

Barla Lahikası (195)

Şems-i Risalet'ten gelen Kur'anî Nurların evvelen üstada ve buradan da biz bîçarelere, bizlerden de diğeri müştaklara ilh.. intikal etmekte olduğunu **tasavvur** ettim. Elhamdülillah dedim. Mühim bir rü'yamda arzettiğim vecihle, Sözlerinizin mü'minlere intişarına küçük cemaatiniz inayet-i İlahî ile âhize, vasıta olmuşlar.

كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ sırrına mazhariyetle

manevî galebeyi temin, merkezdeki mürşidlerine müteveccih ve murakıb küçük bir halka-i tevhidi teşkil edenler gibi; bu küçük cemaatinizin herbiri arkasında, bir nisbet-i mütezayide-i muntazama ile artan, mahrut şeklinde zümre-i muvahhidîni görür gibi oldum. "Allahü Ekber" dedim. Bu kudsî tasavvuru kardeşlerimize aşağıdaki levha ile daha ziyade izaha çalışacağım. Bu nurlu tefekkür, bana büyük bir ümid bahşetti. Muallim Cudi'nin kasidesindeki şu mısra'ı da derhatır ettirdi:

Cem'etti kabail ve ŧuûbu
Bir kibleye bağladı kulûbü
Mevlâya muhabbeti müselleml
Sallallahü aleyhi ve sellem.

Barla Lahikası (244)

Ümid ediyorum ki, Cenab-ı Hak kabul etse tevfiik verse, yazılanlar dalalet bulutlarını dağıtmaya kâfidirler. Her derdin devası içinde var demeyeceğim, fakat mühlik dertlerin ağleb devası yazılanlarda vardır. Siz onların mütalaasını, kıymetdar bir ibadet olan tefekkür nev'inde telakki ediniz. Ve onlardaki ilmi, envâr-ı imandan ve marifetullahtan **tasavvur** ediniz ki usanç vermesin. Hem sizde ve müstemînde iştiyak olduğu zaman okuyunuz. Bâki selâm ve dua.

Kardeşiniz Said

Barla Lahikası (250)

Hediyenin vürûdundan sonra, bir ay kadar kaza merkezinde bıraktık, almadık. Sonra Nuh'un mektubunu aldıktan sonra getirterek açtık, hayrette kaldık. **Tasavvur**umuzun bütün bütün fevkinde çıktı. Bu teberrüke karşı istiğna değil, belki bir iltifat-ı Ravza-i Mutahhara olduğundan ona karşı dilencilikle iftihar ediyorum.

Barla Lahikası (255)

Haşre dair, Sure-i Rum'da **وَ مِنْ آيَاتِهِ وَ مِنْ آيَاتِهِ وَ**

مِنْ آيَاتِهِ haşrin, ayrı ayrı çok kuvvetli bürhanlarını mu'cizane beyan eden o âyetlerin ilhamı ile, o âyetlere bir tefsir yazmak niyetinde olduğum vakitte, bu

suallerin sorulması, latif bir tevafuktur. **وَ أَرْوَاهُمْ وَ أَوْلَادَهُمْ**

fıkrasını dua ve münacatımda ilâve ettiğim dakikada hatırıma geldiniz. Bu nev' duada dahi birinciliği kazandınız. Kalben, kalemen, bilfiil alâkadar olmak şartıyla, yirmidört saatte yüz defa, **tasavvur**ca beşyüz defa, manevî kazanç ve duamda hissedar olmaya müstehak olmanızı arzu ettiğim bir vakitte bu sualleriniz, beni sizin hesabınıza çok mesrur etti ve bir beşaret oldu.

Said Nursî

Barla Lahikası (259)

İkinci sebep: Firakı hiç istemeyen ve firaktan şiddetle kaçan ve ayrılıktan titreyen ve bu'diyetten cehennem gibi korkan ve zevalden gayet derecede nefret eden ve visali ruhu ve canı gibi seven ve kurbiyeti cennet gibi, hadsiz bir iştiyak ile arzulayan "aşk" sıfatı; her şeydeki akrebiyet-i İlahiyenin bir cilvesine yapışmakla firak ve bu'diyeti hiçe sayıp, lika ve visali daimî zannederek, "Lâ mevcude illâ Hu" diye, aşkın sekriyle ve o şevk-i beka ve lika ve visalin muktezasıyla, gayet zevkli bir meşreb-i hali vahdet-ül vücudda bulunduğunu **tasavvur** ederek, müdhiş firaklardan kurtulmak için, o vahdet-ül vücud mes'elesini melce' ittihaz etmişler.

Barla Lahikası (265)

Üstadım, ben sair kardeşlerim gibi sizden bizzât ders almaktan mahrumum. Fakat haftada veya bir ayda, âlî Sözlerinizden gıyabî bir ders alıyorum **tasavvur**uyla dinliyorum. Güya bizzât sizden ders alıyorum. Bütün gün ehl-i İslâmın selâmetini ve şu halimin zulmetten nura dönmesini, siz başta ve önde, biz arkada Cenab-ı Hakk'a yalvaralım. Cenab-ı Mevlâm hayırlısıyla ihsan buyursun. Fazla söylemeye lisanım, aczim, kusurum bırakmıyor. Kusurumuzu Üstadımıza itiraf ediyorum.

Barla Lahikası (309)

Mu'cizat-ı Ahmedîye'yi sizin için yazdırdım, tekmil oldu. Fakat başka bir nüsha ona göre yazdırmak lâzım olduğu için muvakkaten burada kalacak. Senin mektubunda Hâfız Sezai bizimle ciddî alâkadar olduğunu gösteriyor. Ben bir zaman idi, Ağros'lu Zekâî gibi samimî, hararetli Isparta'da yeni bir kardeşimiz bulunacak, vicdanen hissediyordum. İnşâallah bu Sezai, o olacak. Ben onu işittiğim vakit, hissettiğim şahıs tevehhüm ettim. Eğer **tasavvur**um gibi ise zâten iyi, olmasa öyle olmağa çalışsın. Eğer Zekâî nasıl adamdır merak ederse, Yirmiyedinci Mektub'un fıkralarında Zekâî'nin mahiyetini ve ne derece samimî olduğunu gösterir fıkraları var, baksın.

Barla Lahikası (332)

Hem de mantıkça müsellemdir ki: Hüküm, mevzu ile mahmulün yalnız vechün-mâ ile **tasavvur**larını iktiza eder. Ve onların teşrihat-ı sairesi ise, o fenden değildir. Başka fennin mesailinden olmak gerektir.

Muhakemat (31)

Dokuzuncu Mukaddeme

Ukûl-ü selime yanında muhakkaktır ki: Hilkatte hayır asıl, şer ise tebaîdir. Hayır küllî, şer cüz'îdir. Şöyle görünüyor ki: Âlemin herbir nev'ine dair bir fen teşekkül etmiş ve etmektedir. Fen ise, kavaid-i külliyyeden ibarettir. Külliyyet-i kaide ise, o nev'de olan hüsn-ü intizamına keşşaftır. Demek cemi' fünün, hüsn-ü intizama birer şahid-i sadıktır. Evet külliyyet intizama delildir. Zira birşeyde intizam olmazsa, hüküm külliyyetiyle cereyan edemez. Çok istisnaâtıyla perişan oluyor. Bu şahidleri tezkiye eden, nazar-ı hikmetle istikra-i tâmmıdır. Fakat bazan intizam görülmüyor. Çünkü dairesi, ufku nazardan daha geniş, tamamen **tasavvur** ve ihata olunmadığı için, nizamın tasvir-i bîmisali kendini gösteremiyor. Binaenaleyh umum fününun şهادetleriyle ve nazar-ı hikmetten neş'et eden istikra-i tâmmın tasdikıyla sabittir ki: Hilkat-ı âlemde maksud-u bizzât ve galib-i mutlak, yalnız hüsn ve hayır ve hak ve kemaldır. Amma şer ve kubh ve bâtil ise; tebaiye ve mağlube ve mağmuredirler. Eğer çendan savlet etseler de muvakkattır. Hem de sabittir ki: Ekrem-i halk benî-âdemdir. İstidadı ve san'atı buna şahiddir. Hem de benî-âdemin en eşrefi, ehl-i hak ve hakikat olan doğru Müslümanlardır. Hakaik-i İslâmiyet buna şهادet ettiği gibi istikbalin vukuatı da tasdik edecektir. Hem de sabittir ki: Ekmel-i küll Muhammed'dir (Aleyhissalâtu Vesselâm). Mu'cizatı ve ahlâk-ı kâmileşi şهادet ettiği gibi, muhakkikîn-i nev'-i beşer de tasdik ederler. Hattâ a'dası da teslim ediyorlar ve etmeye mecburdurlar.

Muhakemat (40)

Dördüncü bela ki, ehl-i zahiri teşviş eder: İmkân-ı vehmîyi, imkân-ı aklî ile iltibas ettikleridir. Halbuki imkân-ı vehmî, esassız olan ırk-ı taklidden tevellüd ile safsatayı

tevlid ettiğinden, delilsiz olarak herbiri bedihiyatta bir "belki", bir "ihtimal", bir "şekk"e yol açar. Bu imkân-ı vehmî, galiben muhakemesizlikten, kalbin za'f-ı a'sabından ve aklın sinir hastalığından ve mevzu ve mahmulün adem-i **tasavvur**undan ileri gelir. Halbuki imkân-ı aklî ise: Vâcib ve mümteni' olmayan bir maddede, vücud ve ademe bir delil-i kat'iyye dest-res olmayan bir emirde tereddüd etmektir. Eğer delilden neş'et etmiş ise makbuldür. Yoksa muteber değildir. Bu imkân-ı vehmînin ahkâmındandır ki: Bazı vehhamlar diyor: Muhtemeldir, bürhanın gösterdiği gibi olmasın. Zira akıl, her bir şeyi

Muhakemat (76)

derkedemez. Aklımız da buna ihtimal verir. Evet, yok belki ihtimal veren vehminizdir. Aklın şe'ni bürhan üzerine gitmektir. Evet akıl herbir şeyi tartamaz, fakat böyle maddiyatı ve en küçük hâdimi olan basarın kabzasından kurtulmayan bir emri tartar. Faraza tartmaz ise, biz de o mes'elede çocuk gibi mükellef değiliz.

Muhakemat (77)

Aynen bunun gibi, **مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ** bir istiare-i bedia ondan takattur ediyor. O istiarenin zemini ise, zemin ve âsuman mabeyninde hükm-ü hayal ile **tasavvur** olunan müsabakat ve rekabetin tahayyülü üzerine müessesistir. Mezraası şöyledir ki; zemin kar ve bered ile tezemmül veya taammüm eden dağlarıyla ve rengârenk besatîniyle süslendiği gibi, güya ona rekabeten ve inaden âsuman dahi cibal ve besatîni andıran rengârenk ile teşekkül eden ve dağlara nazireler yapmak için parça parça dağılan bulutlarıyla sarılıp cilveger oluyor. O dağ gibi parça parça bulutlar; sefineler veyahut dağlar veyahut develer veyahut bostan ve derelerdir denilse, teşbihte hata edilmemiş olur. O cevvdaki seyyarelerin çobanı

ra'ddır. Kamçı gibi, berkini başları üzerine silkeleyip dolaştırıyor. O müsahhar sabihalar ise, o bahr-i muhit-i havaîde seyr ü cereyan etmekle, mahşere tesadüf etmiş dağları andırırlar. Güya sema, su buharının zerratını ra'd ile silâh başına davet ettiği gibi.. "Rahat olun" emriyle herkes yerine gider, gizlenir. Evet çok defa bulut dağın libasını giydiği gibi, heykeli ile teşekkül etmekle beraber bered ve karın beyazıyla televvün ve rutubet ve bürudetiyle tekeyyüf eder. Öyle ise bulut ve dağ komşu, arkadaşlırlar.

Muhakemat (79)

İşaret: Bu tasviratla beraber hiss-i zahire istinaden; zahir, mutaassıbane bir cümud-u bâridi göstermek, nasılki belâgatın hararet ve letafetine münafîdir. Öyle de: Delil-i Sâni' olan nizam-ı âlemin esası olan hikmetullahın şahidi olan istihsan-ı aklîye carih ve muhaliftir. Şöyle meselâ: Sübhan Dağı'na çok fersahla uzak bir mesafeden müteveccih olsan ve istesen ki: Sübhan senin cihat-ı erbaana mukabil gelse veyahut her cihete mukabil olarak görmüşsün, bu tebdil ve tebeddüle lâzım olan rahat bir sebebi olan kaç hareket-i vaz'îye ile birkaç adım atmak gibi en kısa yolu terk ve Sübhan Dağı gibi dehşetli bir cirm-i azîmi seni hayrette bırakacak bir daire-i azîmeyi kat'etmesini tahayyül veya teklif etmek gibi bir gayet uzun yolu ve israf ve abesiyete acib bir misali, nizam-ı âleme esas tutmak, bence nizama cinayet etmektir. Şimdi insafla nazar-ı hakikatla bu taassub-u bârideye bak: Nasıl istikra-i tâmmın şهادetiyle sabit olan bir hakikat-ı bahireye muaraza ediyor. O hakikat ise budur: Hilkatte israf ve abes yoktur. Ve hikmet-i ezeliye, kısa ve müstakim yolu

terketmez. Uzun ve müteassif yolu ihtiyar etmez. Öyle ise; acaba istikra-i tâmmın mecaza karine olmasından ne mani **tasavvur** olunur ve neden caiz olmasın?..

Muhakemat (82)

Zira acemîler sû'-i ihtiyar veya sevk-i ihtiyaçla lafzın tertib ve tahsinine ve maânî-i lügaviyenin tahsiline daha ziyade muhtaç olduklarından ve elfaz, mecra olmak cihetiyle daha âsân ve daha zahir ve nazar-ı sathîye daha munis ve hevam gibi avamın nazarlarını daha cazibedar ve avamperestane nümâyişlere daha müstaid bir zemin olduğundan, elfaza daha ziyade sarf-ı himmet etmişlerdir... Yani ne kadar bir mesafe kat'ederse önlerine çok müşa'sa' sahralar kendilerini göstermek şânında olan tertib-i maânîde olan tagalgulden zihinlerini çevirip, elfaz arkasına koşup, dolaşıyorlar.

Maânînin **tasavvur**larından sonra elfazın arkasına gitmekle fikirleri çatallaşmıştır. Gide gide elfaz manaya galebe

Muhakemat (87)

etmekle istihdam ederek; lafz, manaya hizmet etmek olan kaziye-i tabiiye aksine çevrildiğinden, tabiat-ı belâgattan böyle lafızperest mutasallıfların san'atına kadar.. yok belki tasannularına uzun bir mesafe girmiştir. Eğer istersen Harîrî gibi bir dâhiye-i edebîn Makamat'ına gir, gör! O dâhiye-i edeb nasıl hubb-u lafza mağlub olarak lafızperestlik hevesi o kıymetdar edebini lekedarettiği gibi lafızperestlere de bast-ı özür etmiştir ve nümune-i imtisal olmuştur. Onun için o koca Abdülkahir bu hastalığı tedavi etmek için Delail-i İ'caz ve Esrar-ül Belâgat'ın bir sülüsünü onun

ilâçlarından doldurmuştur. Evet lafızperestlik bir hastalıktır, fakat bilinmez ki hastalıktır...

Muhakemat (88)

Mefahim-i mütefavitenin suret-i teşekkülü budur ki, tesirat-ı hariciyeden kalbin bir kısım ihtisasatı ihtizaza gelmekle müyulat tevellüd eder. Ondan hevaî manalar bir derece aklın nazarına ilişmekle, akılı kendine müteveccih eder. Sonra o buhar halindeki mana bir kısmı tekasüf etmekle temayülat ve **tasavvur**atın bir kısmı muallak kalıp bir kısım dahi takattur ettiğinden akıl ona rağbet gösterir. Sonra mayi halindeki kısımdan bir kısım tasallüb ve tahassül ettiğinden, akıl onu kelâm içine alıyor. Sonra o mütesallibden bir resm-i mahsus ile temessül ve tecelli ettiğinden, akıl onun kametine göre bir kelâm-ı mahsus ile onu gösterir. Demek müteşahhis olanı, kelâmın suret-i mahsusası içine alıyor. Ve tasallüb etmeyi fehvanın eline verir. Ve tahassül etmeyi işaret ve keyfiyet-i kelâma yükler. Ve takattur etmeyi kelâmın müstetbeatına havale eder. Ve tebahhur etmeyi üslûbun ihtizazatına ve kelâm ile refakat eden mütekellimin etvarıyla rabteder.

Muhakemat (98)

Dokuzuncu Mes'ele

İrade-i cüz'iyeyi ve **tasavvur**-u basiti âciz bırakan kelâmın yüksek tabakası şudur ki: Mütedâhilen müteselsil olan makasıdın taaddüdü ve mütenasilen murtabıt olan metalibin teselsülü ve netice-i vâhideyi tevlid eden asılların içtimaı ve her biri

ayrı ayrı semere veren fûru'-u kesîrenin istinbatına istidad veya tazammunu iledir.

Şöyle ki:

Maksad-ül makasîd olan en uzak ve yüksek hedef-i garazdan ayrılıp gelmekte olan maksadlar birbirine murtabit ve birbirinin noksanîyetini tekmil ve komşuluk hakkını eda etmekle, kelâma vüs'at ve azamet verir. Güya birini vaz'etmekle öteki ve diğeri ve başkasını ve daha başkasını vaz'eder. Ve sağ ve solda ve her cihetin nisbetini gözetmekle birden o makasîdı, kelâmın kasr-ı müşeyyedesine kuruyor. Güya çok akılları kendi aklına muavenet etmek için istiare etmiş, istihdam ediyor. Sanki o mecmu-u makasîdda herbir maksad, tesavir-i mütedâhileden müşterek-ün fîh bir cüzdür. Nasıl mütedâhil tasvirlerde siyah bir noktayı bir ressam koysa; o nokta birinin gözü ötekisinin yüzünün hali, berikisinin burnunun deliği, başkasının ağzı olduğu gibi kelâm-ı âlîde dahi öyle noktalar vardır.

Muhakemat (104 - 105)

Onuncu Mes'ele

Kelâmın selâseti ise: Bir derece hissiyattan tafralık ve iştibak etmemek ve tabiatı taklid ve harice temessül ve mesîl-i garazda sedad ve maksad ve müstekarrın temeyyüzüdür. Şöyle ki: Kelâmında hissiyatta tamam olmadan çifte atmak, başkasıyla mezcetmek, selâsetini tağyir eder. Ve nizamsız iştibaktan tevakkî ve maânî-i müteselsileden tederrüc lâzımdır.

Hem de san'at-ı hayaliyesiyle tabiata şakirdlik etmek gerektir. Tâ tabiatın kavanini onun san'atında in'ikas edebilsin.

Hem de **tasavvur**atını öyle hariciyata muhâkî ve müşakil etmek lâzımdır. Faraza **tasavvur**atı dimağdan kaçıp hariçte tecessüm etseler, hariç onları istilhak ve neseblerini inkâr etmesin ve desin: "Onlar benim" veyahut keennehu veyahut benim veledimdir...

Muhakemat (107)

İşaret: Eğer desen: "Delil-i ihtiraî i'tâ-i vücuddur. İ'tâ-i vücud ise; i'dam-ı mevcudun refikidir. Halbuki adem-i sırfıtan vücudu ve vücud-u mahzdan adem-i sırfı aklımız **tasavvur** edemiyor." Cevaben derim: Yahu!.. Sizin bu istis'âbınız ve şu mes'elenin **tasavvur**undaki istiğrabınız, bir kıyas-ı hâdi'in netice-i vahîmesidir. Zira icad ve ibda-i İlahîyi, abdin san'at ve kesbine kıyas edersiniz. Halbuki abdin elinden bir zerreyi imate veyahut icad etmek gelmez. Belki yalnız umûr-u itibariye ve terkibiyede bir san'at ve kesbi vardır. Evet bu kıyas aldatıcıdır, insan kendini ondan kurtaramıyor.

Muhakemat (129)

Telvi: Acaba nizam-ı âlemdeki san'attan daha dakik, daha acib, daha garib, cins-i kudret-i mümkünattan daha uzak, akıl **tasavvur** edebilir mi? Elbette edemez. Zira fünün; gösterdikleri fevaid ve hikem ile bizzarure Sâni'in kasd ve san'at ve hikmetine şehadet ettiklerinden ukûlü kabul etmeye muztar etmişlerdir. Yoksa bu bedihiyattan en küçük bir hakikatı, akıl kendi kendine kalsa idi kabul etmezdi.

Muhakemat (130)

İşaret: Sâni'in hikmeti ve ef'alindeki adem-i abesiyet ve kâinattaki en hasis ve en kalil şeyde nizamın mûraatı ve adem-i ihmali ve nev'-i beşerin mürşide olan ihtiyacı zarurîsi, nev'-i beşerde vücud-u nübüvvet, kat'an istilzam ederler...

Eğer desen: Bu icmaldeki manayı anlamadım, tafsil et...

Derim: İşte dinle, görüyorsun ki; maddiye ve maneviye olan nev'-i beşerdeki nizamın, hem de hasiyet-i aklın kuvvetiyle taht-ı tasarrufuna alınan çok enva'ın ahvaline verildiği intizamın merkezi ve madeni hükmünde olan nübüvvet-i mutlakanın bürhanı, insanın hayvaniyetten üç noktada olan terakkisidir:

Birincisi: "Fikrin evveli amelin âhiri, amelin evveli fikrin âhiri" olan kaidesinin zımnındaki sırr-ı acibdir. Şöyle: Nur-u nazar ile ilel-i müterettibe-i müteselsilenin meyanında olan terettübü keşfederek umum kemalât-ı insaniyenin tohumu hükmünde olan mürekkebatı, besaite tahlil ve irca' etmekle hasıl olan kabiliyet-i ilim ve terkib dedikleri kavanin-i cariyeyi istimal edip, san'atıyla tabiatı muhakât olan kabiliyet-i san'attan nazarının kusurunu ve evhamın müzahameti ve sevk-i insaniyetin adem-i kifayeti cihetiyle bir mürşid-i nebiye ihtiyaç gösteriyor; tâ, âlemdeki nizam-ı ekmelin müvazenesi muhafaza olunsun.

İkincisi: Gayr-ı mütenahî olan beşerin istidadı, gayr-ı mahsur olan âmâl ve müyulâtı ve gayr-ı mazbut olan **tasavvur**at ve efkârı, gayr-ı mahdud olan kuvve-i şehevîye ve gazabîyesidir...

Muhakemat (137)

Üçüncüsü: İnsanın itidal-i mizacı ve letafet-i tab'ı ve zînete olan meylidir. Yani: İnsanın insaniyete lââyık bir suret-i taayyüşe olan meyl-i fitrîsidir. Neam, insan hayvan gibi yaşamamalıdır ve yaşamaz. Belki şeref-i insaniyete münasib bir kemal ile yaşamak gerektir. Binaenaleyh beşere mesken ve melbes ve me'keli, sanayi-i kesîre ile taltif etmesine muhtaçtır. Bu san'atlarda yalnızca kudretinin adem-i kifayetine binaen ebna-yı cinsiyle imtizac etmek.. o da, iştirak etmek.. o da, teavün etmek.. o da, sa'yin semeratını mübadele etmesini iktiza etmekle beraber kuva-yı insaniyedeki inhimak ve tecavüz sebebiyle adalete ihtiyaç.. o da, her aklın adalete adem-i kifayetine binaen onu muhafaza edecek kavanin-i külliyyenin vaz'larına ihtiyaç.. o da, tesirini muhafaza etmek için icra edecek bir mukannine.. o mukannin dahi zahiren ve bâtinen hâkimiyetini muhafaza etmek için maddeten ve manen tefevvuka.. hem de Sâni'-i Âlem'in tarafından bazı umûr ile muhassas olmasıyla bir imtiyaz ve kuvvet-i nisbete, hem de evamirine olan itaatı temin ve tesis eden azamet-i Sâni'in **tasavvur**unu zihinlerde idame edecek bir müzekkire-i mükerrere olan ibadete muhtaçtır. O ibadet dahi Sâni'in canibine efkârı tevcih eder.

Muhakemat (139 - 140)

Ey birader!.. İşte sıra üçüncü cihete geldi. İyi tefekkür et! Şöyle: Ahlâktaki ifrat ve tefrit ise, istidadatı ifsad ediyor. Ve şu ifsad ise abesiyeti intac eder. Ve şu abesiyet ise; kâinatın en küçük ve en ehemmiyetsiz şeylerinde mesalih ve hikemin riayetiyle, âlemde hükümfermalığı bedihî olan hikmet-i İlahiyeye münakızdır.

Vehim ve Tenbih: "Meleke-i marifet-i hukuk" dedikleri, her fenalığın maddeten zararını ihsas ede ede ve efkâr-ı umumiyeyi ikaz etmekle hasıl olan "meleke-i riayet-i hukuk" dedikleri emri, şeriat-ı İlahiyeye bedel olarak dinsizlerin **tasavvur**u ve şeriattan istiğnaları bir tevehhüm-ü bâtıldır. Zira dünya ihtiyarlandı. Öyle bir şeyin mukaddematı da zahir olmadı. Bilakis mehasinin terakkisiyle beraber mesavi dahi terakki edip daha dehşetli ve aldatıcı bir şekle giriyor. Evet nasılkı nevamis-i hikmet, desatir-i hükûmetten müstağni değildir. Öyle de, vicdana hâkim olan kavanin-i şeriat ve fazilete eşedd-i ihtiyaç ile muhtaçtır. İşte şöyle mevhum olan meleke-i ta'dil-i ahlâk, kuva-yı selâseyi hikmet ve iffet

Muhakemat (141)

Birinci noktaya cevap: Zâten iki defa şu cevabı zımnen görmüşsün. Şöyle ki: Nâsın ekseri cumhur-u avamdır. Nazar-ı Şâri'de ekall, eksere tâbidir. Zira avama müvecceh olan hitabı, havass fehm ve istifade ediyorlar. Bilakis olursa olamaz. İşte cumhur-u avam ise, me'luf ve mütehayyelatından tecerrüd edip hakaik-i mücerrede ve makulat-ı sırfeyi temaşa edemezler. Meğer mütehayyelatlarını dûrbîn gibi tevsit etseler... Fakat mütehayyelatın suretlerine hasr ve vakf-ı nazar etmek, cismaniyet ve cihet gibi muhal şeyleri istilzam eder. Lâkin nazar, o suretlerden geçerek hakaiki görüyor. Meselâ: Kâinattaki tasarruf-u İlahîyi sultanın serir-i saltanatında olan tasarrufunun suretinde temaşa edebilirler.

إِنَّ اللَّهَ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى

gibi... İşte hissiyat-ı cumhur şu merkezde olduklarından, elbette irşad ve belâgat iktiza eder ki: Onların hissiyatı riayet ve ihtiram edilsin ve efkârları dahi bir derece mümaşat ve ihtiram edilsin. İşte riayet ve ihtiram; ukûl-ü beşere karşı olan tenezzülât-ı İlahiye ile tesmiye olunur. Evet o tenezzülât, te'nis-i ezhan içindir. Onuncu Mukaddeme'ye müracaat et.

İşte bunun içindir ki: Hakaik-i mücerredeye temaşa etmek için hissiyat ve hayal-âlûd cumhurun nazarlarını okşayan suver-i müteşabiheden birer dûrbîn vaz' edilmiştir. İşte şu cevabı teyid eden maânî-i amîka veya müteferrikayı bir suret-i sehl ve basitada **tasavvur** veya tasvir etmek için nâsın kelâmında istiarat-ı kesîreyi irad ederler. Demek müteşabihat dahi, istiaratın en ağmaz olan kısmıdır. Zira en hafî hakaikın suver-i misaliyesidir.

Muhakemat (159 - 160)

8- Neam, beşerin cevherinde gayr-ı mahsur istidadatında mündemiç olan gayr-ı mahdud olan kabiliyattan neş'et eden müyulattan hasıl olan lâ-yetenahî âmâlinden tevellüd eden gayr-ı mütenahî efkâr ve **tasavvur**atı; mavera-yı haşr-i cismanîde olan saadet-i ebediyeye elini uzatmış ve medd-i nazar ederek o tarafa müteveccih olmuştur.

Muhakemat (169)

Meselâ; hükmün me'hazı olan şeriat kitapları melzum gibidir. Delili olan Kur'an ise, lâzımdır. Muharrik-i vicdan olan kudsiyet, lâzımın lâzımıdır. Cumhurun nazarı

kitablara temerküz ettiğinden, yalnız hayal meyal lâzımı tahattur eder. Lâzımın lâzımını, nadiren **tasavvur** eder. Bu cihetle vicdan lâkaydlığa alışır, cümedet peyda eder.

Sünühat-Tuluat-İşarat (31)

S- O sail-i meçhul, tekrar der: Cerbeze nedir?

C- *{(*)}: Bir zaman aşiretlere böyle cevap vermişim.* Müteferrik büyük işlerde, yalnız kusurları görmek cerbezeliiktir; aldanır ve aldatır. Cerbezenin şe'ni, bir seyyieyi sünbüllendirerek hasenata galib etmektir. *{(**)}: Çirkin emirler, çirkin şeylerle tasvir edilir. Gelecek temsillerde kusura bakma.*

Meselâ: Bir aşiretin herbir ferdi, bir günde attığı balgamı, cerbeze ile vehmen tayy-ı mekân ederek birden bir şahısta o muhassal Veyahut bir sene zarfında birisinden gelen rayiha-i kerihayi, cerbeze ile tayy-ı zaman ederek, bir dakika-i vâhidede, o şahs-ı hazırda sudûrunu **tasavvur** etse; acaba evvelki adam ne derece müstakzer, ikinci adam ne derece müteaffin.. hattâ hayal gözünü kapasa, vehim dahi burnunu tutsa mağaralarından kaçsalar, akıl onları tevbih etmeğe hakkı olmayacaktır.

Sünühat-Tuluat-İşarat (84)

Lezzetperestlerin nazar-ı dikkatine

İnsan eski zamanını düşünse, ya lisanı veya kalbi, ya (âh, âh) veya (oh, oh) tahattur veya telaffuz edecektir. Âh, müstetir elemin tercümanıdır. Oh, ruhta muzmer bir lezzet ve nimetin muhbiridir.

Âh'ı dedirten, lezaiz-i maziyenin **tasavvur**-u zevalidir. Çünkü zeval-i elem lezzet olduğu gibi, zeval-i lezzet de elemdir. Şâirlerin divanları, **tasavvur**-u zeval-i lezzetten gelen bir elem-i fikrînin birer feryadıdır.

Oh yani Elhamdülillah dedirttiren, âlâm-ı maziyenin **tasavvur**-u zevali, verdiği lezzet-i ruhaniyenin ünvanıdır. Demek muvakkat lezzetten ziyade, muvakkat eleme tebessüm etmeli, hoş geldin demeli.

Sünühat-Tuluat-İşarat (116)

S- Çok fena şeyleri işitiyoruz. Bahusus gayr-ı müslimler de güya bir İslâm kızını almışlar.. filan yerde böyle olmuş, diğer yerde şöyle olmuş. Olmuş.. olmuş.. olmuş.. ilââhir...

C- Evet maatteessüf daha yeni ve bulanık bir devlette ve cahil ve perişan bir millette, şöyle fena ve pis şeylerin vukuu zarurî gibidir. Eskiden daha berbadı vardı. Fakat şimdi görünüyor. Bir derd görünürse, devası âsândır. Hem de büyük işlerde yalnız kusurları gören cerbezeli ile aldanır veya aldatır. Cerbezenin şe'ni, bir seyyieyi sünbüllendirerek hasenata galib etmektir.

Meselâ şu aşiretin herbir ferdi, bir günde attığı balgamı, cerbeze ile vehmen tayy-ı mekân ederek birden bir şahısta tahayyül edip başka efradı ona kıyas ederek, o nazar ile baksa.. veyahut bir sene zarfında birisinden gelen rayiha-i kerihyi, cerbeze ile tayy-ı zaman tevehhümüyle, birden dakika-i vâhidede, o şahıstan sudûrunu **tasavvur** etse; acaba ne derece evvelki adam müstakzer, ikinci adam müteaffin olur? Hattâ hayal gözünü kapasa, vehim dahi burnunu tutsa mağaralarından kaçsalar, hakları var. Akıl onları tevbih etmeyecektir.

Münazarat (34 - 35)

وَلَوْ مِنَ الشَّاهِدِ عَلَى طَيْفِ الصَّيْفِ

Şu zamanın memesinden bizimle süt emen ve gözleri arkada maziye bakan ve **tasavvur**atları kendileri gibi hakikatsız ve ayrılmış olan bu çocuklar, varsınlar şu kitabın {*: *İstikbalde te'lif edilecek Risale-i Nur Külliyyatını hiss-i kabl-el vuku' ile haber veriyor.*} hakaikını hayal tevehhüm etsinler. Zira ben biliyorum ki; şu kitabın mesaili hakikat olarak sizde tahakkuk edecektir.

Münazarat (49)

S- Zindan-ı atalete düştüğümüzün sebebi nedir?

C- Hayat bir faaliyet ve harekettir. Şevk ise matiyyesidir. İşte himmetiniz şevke binip mübareze-i hayat meydanına çıktığı vakit, en evvel düşman-ı şedid olan

yeis rast gelir. Kuvve-i maneviyesini kırar. Siz o düşmana karşı **لَا تَقْنَطُوا**

kılıncını istimal ediniz. Sonra müzahametsiz olan hakkın hizmetinin yerini zabteden meyl-üt tefevvuk istibdadı hücumla başlar. Himmetin başına vurur, atından

düşürttürür. Siz **كُونُوا لِلَّهِ** hakikatını o düşmana gönderiniz. Sonra da ileli müteselsiledeki terettübü atlamakla müşevveş eden aculiyet çıkar, himmetin

ayağını kaydırır. Siz, **وَاصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا** yu siper ediniz. Sonra da, medenî-i bittab' olduğundan ebna-yı cinsinin hukukunu muhafazaya

ve hakkını onlar içinde aramağa mükellef olan insanın âmâlini dağıtan fikr-i

infiradî ve **tasavvur**-u şahsî karşı çıkar. Siz de, **خَيْرُ النَّاسِ**

أَنْفَعُهُمُ لِلنَّاسِ olan mücahid-i âlfhimmeti mübarezesine çıkarınız.

Sonra başkasının tekâsülünden görenek fırsat bulup ve hücum edip belini kırar. Siz

de **عَلَى اللَّهِ لَا غَيْرَهُ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ**

olan hısn-ı hasîni himmete melce ediniz. Sonra da acz ve nefsin itimadsızlığından neş'et eden tefviz ve işi birbirine bırakmak olan düşman-ı gaddar geliyor. Himmetin

elini tutup oturtturur. Siz de **لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا**

أَهْتَدَيْتُمْ olan hakikat-ı şahikayı üzerine çıkarınız. Tâ o düşmanın eli o

himmetin dâmenine yetişmesin. Sonra Allah'ın vazifesine müdahale etmek olan

dinsiz düşman gelir; himmetin yüzünü tokatlar, gözünü kör eder. Siz de

إِسْتَقِيمَ كَمَا أُمِرْتُ وَلَا تَتَأَمَّرْ عَلَيَّ سَيِّدَكَ

Münazarat (96)

O hazır büyük veli dahi o yanlısını görüp o cihette şiddetle itiraz etmiş. İşte o hakikat iki kısımdır:

Birincisi: Bu Osmanlı ülkesinde büyük bir parlak nur çıkacak, hattâ hürriyetten evvel pek çok defa talebelere teselli vermek için "Bir nur çıkacak, gördüğümüz bütün fenalıklara karşı bu vatana saadet temin edecek" diyordu. İşte kırk sene sonra Risale-i Nur o hakikatı kör gözlere dahi gösterdi.

İşte Nur'un zahiren, kemmiyeten dar cihetine bakmayarak hakikat cihetinde keyfiyeten geniş ve fevkalâde menfaatını hissetmesi suretiyle hem de siyaset nazarıyla bütün memleket-i Osmaniyede olacak gibi ifade etmiş. O büyük veli, onun dar daireyi geniş **tasavvur**undan ona itiraz etmiş. Hem o zât haklı, hem Eski Said bir derece haklıdır. Çünkü Risale-i Nur imanı kurtarması cihetiyle o dar dairesi madem hayat-ı bâkiye ve ebediyeyi imanla kurtarıyor. Bir milyon talebesi, bir milyar hükmündedir. Yani bir milyon değil, belki bin insanın hayat-ı ebediyesini temine çalışmak, bir milyar insanın hayat-ı fâniye-i dünyeviye ve medeniyetine çalışmaktan daha kıymetdar ve manen daha geniş olması; Eski Said'in o rü'ya-yı sadıka gibi olan hiss-i kabl-el vuku' ile o dar daireyi bütün Osmanlı memleketini ihata edeceğini görmüş. Belki inşâallah o görüş, yüz sene sonra Nurların ektiği

tohumların sünbüllemesi ile aynen o geniş daire Nur dairesi olacak, onun yanlış tabirini sahih gösterecek.

Münazarat (105 - 106)